

Q. 1. 158. B)

SPRAWOZDANIE

DYREKCJI

PRYWATNEGO WYŻSZEGO

GIMNAZYUM ŻEŃSKIEGO

IM. KRÓŁOWEJ JADWIGI

W KRAKOWIE („PAŁAC SPISKI“)

ROK SZKOLNY

1906/1907

W KRAKOWIE 1907 ROKU ■ ■ ■ ■ ■ NAKŁADEM DYREKCJI
W Drukarni Związkowej pod zarządem A. Szyjewskiego

Wielmożn..... Pan.....!

Jak wiadomo z ogłoszeń w dziennikach, wystąpiliśmy z gimnazjum żeńskiego przy ul. Wolskiej, będącego własnością Towarzystwa szkoły gimn. żeńskiej, a otwieramy z dniem 1 września b. r. nowe gimnazjum pomieszczone w pałacu Spiskim w rynku. Właścicielami zakładu są pp. profesorowie Uniwersytetu Dr. Tadeusz Browicz, Dr. Józef Tretiak, oraz radca szkolny prof. Jan Czubek.

Powodem, który nas skłonił do tego kroku, jest różnica w zapatrywaniach na cel i zadanie szkoły średniej między nami a Zarządem Towarzystwa. Ta różnica w zapatrywaniach istniała wprawdzie od dawna, od chwili otwarcia szkoły, ale dyrektor zakładu nadał jej odrazu kierunek właściwy i starał się mimo trudności ten kierunek utrzymać aż do ostatniej chwili. Ta ostatnia chwila właśnie nadeszła. Wobec tego pozostawało nam jedno z dwojga: albo służyć nadal szkole działającej w duchu przeciwnym naszym pedagogicznym przekonaniom (Por. »Nowe Słowo« z d. 1 maja b. r. i »Krytyki« Nr. 5) albo z niej wystąpić. Wybraliśmy to ostatnie. Nie chcąc jednak rodziców, którzy dzielą nasze przekonania, narażać na konieczność posyłania swych dzieci do szkoły, której kierunkowi nie ufają, powzięliśmy jednogłośnie myśl otwarcia drugiego zakładu o tej samej odrazu liczbie klas i z tym samym programem naukowym, jaki ma zakład przy ulicy

Wolskiej, ale na odmiennych zasadach pedagogicznych oparty.

Nim przystąpiliśmy do wykonania tej myśli, postanowiliśmy wysłuchać zdania rodziców i poważnych osobistości. Na zebraniu najwybitniejszych osób, przeważnie rodziców naszych uczenic, odbytem na prośbę naszą w domu radcy dworu D-ra Jordana, dały się słyszeć liczne głosy żądające otwarcia nowego zakładu, postanowiono jednak użyć wprzód wszelkich środków dla porozumienia się z Wydziałem Towarzystwa, aby nie pozwolić upaść zakładowi istniejącemu od lat kilku, jeśli tylko okaże się możliwem zapewnienie mu trwałe na przyszłość takich warunków, w których mógłby bez przeszkody spełniać swoje kształcące i wychowawcze zadanie.

Pierwsza próba porozumienia się na zebraniu, odbytem w domu D-ra Jordana z udziałem właścicieli gimnazjum przy ul. Wolskiej, zawiodła. Nie doprowadziły też do pożądaney zgody rokowania obustronnych delegatów, choć delegaci Wydziału pp. radca Sołtysik i rektor Dr. Cybulski uznawali za słuszne warunki przez nas postawione, żądając jedynie nieznacznych zmian, na które też nasi delegaci przystali.

Jestto przekonywającym dowodem, że pomiędzy ludźmi dobrej woli i znającymi właściwe zadanie szkoły, porozumienie się w tej sprawie nie przedstawiało żadnych trudności. Mimo tego w odpowiedzi na warunki, ułożone wspólnie przez przedstawicieli obu stron, Zarząd Tow. przesłał nam ostateczne pismo, w którem odrzucono zasadnicze punkty warunków ułożonych przez delegatów, co więcej nakładano ze swej strony znacznie gorsze od tych, w jakich dotąd znajdowała się szkoła, i otwierające szkodliwym wpływom do szkoły daleko szerszą bramę, niż na to zezwalał dotychczasowy statut Towarzystwa.

Takich warunków przyjąć nie mogliśmy i przystąpiliśmy natychmiast do otwarcia drugiej szkoły, pod względem programu równorzędnej, aby rodzicom dać możliwość wyboru między jednym a drugim kierunkiem.

Naszą zasadą pedagogiczną jest wychowywanie młodzieży w duchu narodowym i religijnym, z poszanowaniem każdego wyznania, rozwijanie władz umysłowych i wprawianie ich do samodzielnego myślenia, tudzież podawanie im wiedzy opartej na powszechnie uznanych pewnikach. Zajmowanie się bieżącymi kwestyami spornymi wykluczamy ze szkoły, uważając je za właściwe dla młodzieży dopiero wtedy, kiedy posiadzie odpowiednią wiedzę i rozwój umysłu, czyniący ją zdolną do samodzielnego krytycznego sądu.

Zakład nasz rozpocznie naukę z początkiem września b. r. Otwieramy od razu wszystkie klasy, aby uczniom na każdym stopniu nauki umożliwić dalszy ciąg studyów. Wpisy do wszystkich klas odbędą się przed wakacjami dnia 27, 28 i 30 czerwca od godz. 9—12 rano i od 3—5 po południu. Po wakacjach w ostatnich 3 dniach sierpnia w tych samych godzinach.

Przy wpisie do klasy I. wymagana jest metryka stwierdzająca, że uczenica ukończyła 12-ty rok lub kończy w b. r. kalendarzowym, oraz świadectwo ukończonej II. klasy wydziałowej. Egzamin wstępny, od którego uwalnia świadectwo z bardzo dobrym postępem, odbywać się będzie w tychsamych dniach w godzinach popołudniowych. Do wyższych klas uprawnia świadectwo szkolne uzyskane w szkołach o tym samym programie. Ucenice prywatne poddają się egzaminowi wstępnemu.

Wpisowe do I. klasy wynosi 10 koron, do wyższych klas 5 koron. Czesne w kwocie 20 koron miesięcznie opłacać się będzie w ciągu pierwszych 5 dni każdego miesiąca. Ucenice uboższe będą wedle możliwości uwalniane od opłaty w połowie.

Uczenice, które nie zamierzają składać egzaminu dojrzałości, mogą się uwolnić od nauki jednego lub obu języków klasycznych.

Poddając rozwadze Wielmożn Pan niniejsze wyjaśnienia

kreślimy wyrazy szacunku
w imieniu grona

Dr. Bronisław Trzaskowski,
Stanisław Pardyak,

Karol Stach,
Wiktor Schmidt.

5686.

SPRAWOZDANIE DYREKCJI
PRYWATNEGO
WYŻSZEGO GIMNAZYUM ŻEŃSKIEGO
IM. KRÓLOWEJ JADWIGI
W KRAKOWIE
(„PAŁAC SPISKI“).

Rok szkolny 1906/1907.

Reskryptem Wys. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z dn. 23. stycznia 1906 l. 47.227 i 8. grudnia 1906 l. 42.896 upoważniono Zakład do wystawiania świadectw szkolnych, mających znaczenie świadectw gimnazjów rządowych, tudzież do odbywania egzaminu dojrzałości.

W Krakowie — czcionkami drukarni Związkowej pod zarządem A. Szyjewskiego.

1907.

TREŚĆ:

1. Karol Stach: Ocena wartości krakowskiego rękopisu Deklamacyi przeciw Katylinie.
2. Wspomnienie pośmiertne.
Część urzędowa.

Nakładem Zakładu.

Ocena wartości krakowskiego rękopisu Deklamacyi przeciw Katylinie.

Każdy, kto zajmował się kwestyą podobną powyższej, wie, że wiele zagadnień z zakresu tradycyi rękopiśmiennej danego utworu nie da się wyjaśnić inaczej, jak tylko przez dokładne poznanie jego historii i zmian wewnętrznych, którym forma utworu ulegała w toku wieków. Z tego też powodu sama przez się tłumaczy się dyspozycja niniejszej pracy, obejmującej zwięzły wstęp historyczny, ocenę wartości porównanego przezemnie krakowskiego rękopisu Deklamacyi, a wreszcie wykaz jego samodzielnych lekcyi.

Wstęp historyczny.

W 1451 roku ¹⁾ otrzymał Poggio z Utrechtu od nieznanego nam z nazwiska dziekana ²⁾ wykaz mów Cicerona, wśród których była wzmianka o 5. Katylinarce, która miała się zaczynać od słów: *Si quid precibus apud deos immortales etc.*

Nikogo chyba nie zdziwi, że wiadomość ta zelektryzowała cały ówczesny świat uczonych humanistów, a sam Poggio w liście, datowanym z Rzymu *die ultima Decembris*, dał wyraz niecierpliwości, z jaką oczekiwał odpisu nieznanego utworu: *Des operam* — odpisuje owemu dziekanowi — *ut quam primum illam transcribi*

¹⁾ Zdaniem Wilmannsa, jedyne go posiadacza 3. tomu listów Poggia, wydanych przez Tonelli'ego, Florentiae vol. I. 1832, vol. II. 1859, III. 1861.

²⁾ Zdaniem Zimmerera był nim Nicolaus de Cusa Trevirensis, Por. H. Zimmerer, *Declamatio in Lucium Sergium Catilinam, eine Schuldeklamation aus der römischen Kaiserzeit. Nach einer Münchener Handschrift des XV. Jahrhunderts hrg. von... München 1888.* Str. 33. i nast.

facias atque ad me mitti, quoniam summopere illam videre cupio. Non est enim apud nos. Ale już w tym samym liście zaznacza Poggio swą wątpliwość co do autorstwa Cicerona w słowach: *et miror, cum ipse Cicero scripserit se tantum quatuor orationes contra Catilinam edidisse, quintam reperiri. Sed existimo aut aliam esse orationem aut ab alio quam a Cicerone compositam.* W tej wątpliwości upewnił się Poggio, gdy otrzymał odpis mowy w 1452 r. Toteż mając o wiele ważniejsze zajęcia, rękopis utworu *minorum gentium* odłożył na bok.

Ogłoszenia drukiem, a zatem rozpowszechnienia, doczekała się *Declamatio* po raz pierwszy w 1490 r. w dodatku do wydania Sallustiusza, sporządzonego przez Pomponiusa Laetusa ¹⁾. W wydaniu tem w przedmowie pisze Laetus: *Emendavimus nihil addendo, detraximus non pauca, fide vetustatis admonente; quibusdam sum visus nimis austerus.* Notatka nader ważna dla dzisiejszej krytyki tekstu. W r. 1491 pojawia się wtóre wydanie Deklamacyi również w wydaniu pism Sallustiusza, ale już z nazwiskiem rzekomego autora, którym ma być Porcius Latro ²⁾. Następny rok 1492 przynosi trzecie wydanie Deklamacyi, znów łącznie z pismami Sallustysza, z tą tylko drobną zmianą, że nazwisko Katyliny poprawiono ³⁾.

Wydania weneckie zatem pierwsze uważają za autora Deklamacyi Porcius Latrona, Hiszpana z rodu, przyjaciela młodości Seneki starszego, nauczyciela poety Owidego. Seneka więcej niż na 100 miejscach bierze przykłady z jego mów i nazywa go

¹⁾ *C. Crispi Sallusti liber de coniuratione L. Sergii Catilinae. Declamatio contra eundem, de bello Jug. liber; orationes et epistolae ex emendatione Pomponii Laeti. 4. min. (Goth.). M. Sign. Impressus Romae per M. Eucharium Silber, alias Franck. Anno Sal. MCCCCXC. III. non. April. Sedente Innocentio VIII. Pont. Max. Anno eius VI.*

²⁾ *Romae per Pomponium Laetum emendata ac Venetiis diligentissime impressa. Pomponii Laeti epistula ad Augustum Maphaeum. Sallustii bellum Catilinarium cum commento Laurentii Vallensis. Portii Latronis declamatio contra Lucium Servium Catilinam. Sallustii bellum Jug. Sallustii variae orationes. Sal. vita. Fol. Venet. Phil. Pincius de Caneto 1491. die 11. maj. 61 ung. Bll. Sign. a—h.*

³⁾ *Portii Latronis decl. contra L. Sergium Catilinam. Impressum Venetiis per magistrum Theodorum de Regazonibus de Asula 1492. die 9. Iulii.*

declamatoriae virtutis unicum exemplum, chwali *ingenium* gani *sermonem* (II. 12, 171). Kwintylian na 2 miejscach wspomina o nim z uznaniem (X. 5, 18).

Przedewszystkiẽm nasuwa się pytanie, co mogło skłonić weneckich wydawców Deklamacyi do przyznania jej autorstwa Latronowi? Sprytnie skombinowane tłumaczenie tej zagadki daje Zimmerer, rozumując w następujący sposób ¹⁾: Równocześnie z weneckiem wydaniem Sallustysza z r. 1490 drukuje się *editio princeps* retora Seneki ²⁾. Pojawienie się tego dzieła wywołało wielkie zainteresowanie wśród ówczesnych uczonych włoskich. Wówczas też po raz pierwszy poznano za pośrednictwem Seneki retorów cesarstwa. Zaczęto więc szukać, czyby wśród nich nie dało się wynaleźć autora dla bezimiennej dotąd Deklamacyi. I oto! u Seneki *Controv. lib. IX. contr. XXV. 24.* czytamy o Latronie: *Ille cum in hac controversia descripsisset atrocitatem supplicii, adiecit: quid exhorruistis, iudices? meretricios lusus loquor.* W naszej zaś Deklamacyi w rozdz. IV. § 4. znajdują się słowa: *Quid exhorruistis, iudices? non modo opprimere conatus est* etc. Ponieważ jest rzeczą pewną, że wydawcy Deklamacyi z roku 1491 znali już Senekę, zatem przypuszcza Zimmerer, że zgodność przytoczonych wyżej słów skłoniła ich do uznania Deklamacyi jako dzieła Latrona. Nad wartością tej hipotezy będę miał sposobność zastanowić się w drugiej części pracy.

Że jednak Latrona trudno uważać za autora tego utworu, poznali uczeni już XVI. i XVII. wieku. Hadrianus Junius *in libro de Coma c. 8.* ³⁾ przypisuje Deklamacyę retorowi Vibiusowi Crispusowi. Do zdania tego przychyła się Voss *in libro de vitiis sermonis III., VI. p. 403* ⁴⁾ *s. v. coaetaneus*, występując równocześnie przeciw zdaniu Ludwika Carrio, który autora Deklamacyi nazywa *ineptissimum sophistam*. Voss pisze: *Mihi adeo insubidus*

¹⁾ Por. Zimmerer str. 39. sq.

²⁾ *M. Annaei Senecae Declamationum libri X. Suasoriarum et controversarium libri VI. — an L. Ann. Senecae operibus. Fol. Impressa est Venetiis per Bernardinum de Cremona et Simonem de Lucro die 5. Octobris 1490.*

³⁾ Por. *Lampas sive fax artium liberalium. colleg. Gruterus. Argentor. 1609.* tom IV.

⁴⁾ Ed. Francof. 1666.

non videtur. Potius accessero iis, qui auctorem Vibium Crispum arbitrantur. Z nowszych Bonnell¹⁾ i F. C. Lindner w rozprawie *De M. Porcio Latrone, Vratislaviae 1855* stanowczo odsadzają Latrona od autorstwa Deklamacyi. Lindner pisze: *Quin Latronis declamatio non sit, dubium ergo non est; sed cui tempori cuive auctori tribuenda sit, has quaestiones hoc quidem libello intactas relinquimus* (p. 51).

Przeciw autorstwu Latrona przemawiają względy zewnętrzne i wewnętrzne. Do zewnętrznych należy ten, że Seneka, choć wiele razy wspomina o Katylinie²⁾, nigdzie nie czyni wzmianki o powyższej Deklamacyi. A była ona za ważna, aby więcej niż 100 razy mówiąc o Latronie, pominąć ją milczeniem. Do wewnętrznych należy wzgląd na formę i język. Zbyt długie okresy stoją w sprzeczności ze stylem ulubionym w epoce augustowskiej i w pierwszym wieku cesarstwa. Niezaprzeczone jest tu naśladownictwo stylu Cicerona. Rozpoczęło się ono w II. w. po Chr. pod wpływem nauki i przykładu Kwintyliana. Spora ilość neologizmów³⁾ i konstrukcyi niezwykłych n. p. *acc. cum inf.* po *ducere*⁴⁾, z drugiej zaś strony archaizmów⁵⁾, zgadzałyby się również z epoką i duchem stylu II. w. po Chr. Do tego czasu, zdaniem Bonnella⁶⁾, odnieśćby należało czas powstania Deklamacyi.

Nie brak i innych objawów późniejszej łaciny, które z czasami już nie Cicerona, ale nawet augustowskiej epoki nie mają nic wspólnego. Tak n. p. łączy autor pojedyncze wyrazy przez *necnon*, przy wyliczaniu wtrąca *atque* przed ostatnim członem⁷⁾, która to konstrukcyja w powszechne użycie weszła dopiero od czasów Justyna i Florusa. Do cech późniejszej łaciny zaliczyć

¹⁾ *De mutata sub primis Caesaribus eloquentiae Rom. condicione imprimis de rhetorum scholis.* Berol. 1836 p. 20.

²⁾ Sen. ed. H. J. Müller 1888. 291, 12. 569, 21. 573, 2. 576, 13. 293, 4. (ed. Bursian 37, 17. 40, 9. 197, 24. 199, 2.).

³⁾ Por. *prodigalitas* c. 9, *obvolito* c. 11 i 32.

⁴⁾ C. 6. *qua ductus est, universum senatum ex memoria repulsae consulatus capitaliter fuisse semper insectatum.*

⁵⁾ Por. w c. 9. owo plautyńskie *nihil fuit illo monstro versipellius.*

⁶⁾ Por. wspomnianej rozprawy str. 20.

⁷⁾ Por. c. 2.

trzeba dalej łączenie 2 pojęć przez *ac*, nawet przed *ca*, *ce*, *con* (zam. *atque*), używanie zwrotu *sine dubio* przeważnie przed superlatiwem ¹⁾, *siquidem* w znaczeniu *quidem* ²⁾, łączenie wyrazu *equidem* z orzeczeniem w liczbie mnogiej ³⁾, kładzenie *itaque* na drugim lub trzecim miejscu w zdaniu ⁴⁾, *namque* na drugim miejscu ⁵⁾, *igitur* na trzecim miejscu ⁶⁾, tworzenie comparatiwów i superlatiwów przymiotników, które w klasycznej łacinie nie tworzą ich n. p. *mutabilissimus* c. 16, *invictissimus* c. 38. Wreszcie używa autor niektórych wyrazów w innem znaczeniu, niż się ich używa u autorów klasycznych, n. p. *quatenus* = *ut* skutkowemu ⁷⁾, *versutia* = *eversio* ⁸⁾, *rusticari* ⁹⁾ = *ruri agere s. agriculturam exercere*, lub wyrazów, pojawiających się dopiero u autorów chrześcijańskich, n. p. *coaetaneus* ¹⁰⁾, *fugator* ¹¹⁾, *contemptibilis* ¹²⁾. Nakoniec używanie niezmierniej liczby superlatiwów (w pierwszych 10 rozdziałach 60 razy), ba nawet wzmacnianie ich przez dodanie partykuły *per* ¹³⁾ posługiwanie się wyrazami złożonymi w znaczeniu pojedynczych n. p. *devenire* ¹⁴⁾, *demanare* ¹⁵⁾ jest wymowną oznaką, że język, którym pisze autor Deklamacyi, przeżył się już sam w swoich formach i zatracił pierwotne ich znaczenie, i choć autor niewolniczo stara się naśladować styl Cicerona i Sallustjusza, znamiona te, wyrywające się mu z pod pióra, zdradzają na każdym kroku pisarza późniejszych czasów.

Są one tak liczne i tego rodzaju, iż nasuwa się nawet podejrzenie, czy Deklamacya powyższa nie jest fabrykatem czasów

¹⁾ Por. c. 2, 3, 7, 20, 28; inaczej c. 10, 13, 29, 34, 37.

²⁾ Por. c. 2, 4, 11, 27, 36.

³⁾ Por. c. 3, 22.

⁴⁾ Por. c. 10, 12, 14, 18, 34.

⁵⁾ Por. c. 7.

⁶⁾ Por. c. 19.

⁷⁾ Por. c. 8.

⁸⁾ Por. c. 11.

⁹⁾ Por. c. 17.

¹⁰⁾ Por. c. 2 i u Apul. i Tertul.

¹¹⁾ Por. c. 16 i Tertul. adv. Marc. 5, 10 i u Cypriana.

¹²⁾ Por. c. 10 i 33 i u Lampridiusa.

¹³⁾ Por. n. p. c. 21 *permaxima*.

¹⁴⁾ Por. c. 2 i 14.

¹⁵⁾ Por. c. 10, 29 i 36.

Odrodzenia, owej epoki „des Findens u. Erfindens“. Kwestyę tę dokładniejszemu badaniu poddał Zimmerer w wyżej przytoczonej rozprawie. Słusznie zaznacza, że nie mógł tej Deklamacyi podrobić ów dziekan z Utrechtu w chęci oszukania Poggia, bo taką łaciną nie pisano wówczas w Niemczech, ani w Hollandyi ¹⁾. Również niepodobna przypuścić ze względów chronologicznych, aby autorem Deklamacyi był ów znany z naiwności i młodzięcej zarozumiałości autor księgi o spisku Katyliny ²⁾. Wszak papież Leon X. Giovanni de Medici, któremu Durantinus swe dzieło dedykował, urodzony w 1475 r., wstąpił na tron papieski w r. 1513 i panował do r. 1521. Francesco Poggio Bracciolini zaś, do którego w r. 1451 zwrócił się dziekan z Utrechtu z wiadomością o 5-tej Katylinarce, żył od r. 1380—1459.

Z powyższego szkicu historycznego wynika, że Deklamacya nie mogła powstać przed II. w. po Chr. i że jest ćwiczeniem szkolnem, wyszłem z jednej z ówczesnych szkół retorycznych. Z Porciusem Latronem, a tem mniej z Ciceronem, nie ma ona nic wspólnego. Z drugiej zaś strony nie ma dostatecznych powodów do uważania jej za fałszyfikat epoki humanizmu.

Tradycya rękopiśmienna.

Do Deklamacyi, której historię skreśliłem powyżej, zachowało się bardzo mało rękopisów. Tłumaczyć to należy prawdopodobnie metodą pierwszych wydawców, którzy powszechnym wówczas zwyczajem oddawali do druku nie odpisy, ale rękopisy, porobiwszy przedtem wprost na nich poprawki i zmiany, które uważali za lepsze lub konieczne. Przez to i tradycya rękopiśmienna wiele cierpiała i mnóstwo rękopisów ginęło raz na zawsze po drukarniach. — Znane do naszej Deklamacyi są dotychczas 2 rękopisy: *Leidensis* i *Monacensis*.

¹⁾ Por. Zimmerer, str. 32.

²⁾ *Constantii Felicis Durantini Utriusque iuris periti ad Leonem X. Pont. Max. de coniuratione Lucii Catilinae liber.*

Codex Leidensis (L), noszący jako sygnaturę biblioteczną l. 19, obejmuje 206 kartek papierowych, zapisanych pismem XV. wieku. Zawiera dzieła najrozmaitszych pisarzy łacińskich, częścią w całości, częścią w urywkach. Reprezentowani są tam: Livius, Florus, Petrus Candidus December, Pomponius Mela, Jannensis, Fenestella; Eutropius, Plinius Secundus, Aemilius Probus, Cornelius Nepos, Sallustius, Porcius Latro, Vegetius. Rękopis pisany jest w kolumnach (dwóch na każdej stronie) pismem początkowo kaligraficznym, które z każdą stroną staje się coraz bardziej niedbałym i wykazuje coraz większą liczbę skrótów. Ze względu na różnorodną swą treść był przedmiotem badań wielu uczonych. Ze starszych porównywali go Tom. Muncker. Piotr Burmann i F. Oudendorp, z młodszych Fleckeisen, Th. Mommsen i Wilmanns. W literaturze rękopiśmiennej nosi nazwy *Vosianus II.* (Duker), *Vossianus secundus c* (Fleckeisen, *Philologus* IV. 1849, p. 343) i *c* (Roth). — Wartość jego dla krytyki tekstu jest drugorzędna, ponieważ opiera się stale na młodszych źródłach. Deklamacyi przeciw Katylinie zawiera tylko początek do środka mniej więcej rozdziału 5-go, a mianowicie do słów *nec alae* ¹⁾. Zimmerer, który jako wydawca Deklamacyi tę część rękopisu dokładnie porównał, mniemał w pierwszej chwili, że rękopis w Leyden jest odpisem wydania weneckiego Deklamacyi z r. 1491. Na myśl tę naprowadzić go mogła znaczna zgodność przekazanego tu i tam tekstu, powtóre to, że rękopis leydeński podobnie jak wydanie z r. 1491. przypisuje w tytule autorstwo Deklamacyi Latronowi. Przy dokładniejszym jednak studyum okazało się niebawem, że powyższe zapatrywanie byłoby mylnem. Liczne są bowiem przykłady, że rękopis leydeński zgodnie z monachijskim zachował tekst lepszy niż Vulgata, z drugiej zaś strony zachowały się w obu rękopisach pewne błędy pisowni, które w wydaniach poprawiono.

Drugi rękopis Deklamacyi znajduje się w nadwornej bibliotece w Monachium. Jako sygnaturę biblioteczną nosi l. 68. Zawiera mowy Cicerona, wśród których po mowie *de imp. Cn. Pompei* na str. 12. rękopisu odszukał L. Spengel nieznaną sobie

¹⁾ Por. Zimmerer l. l. str. 43.

inwektywę przeciw Katylinie. Spengel uważał utwór za niewydany i odpisał go w zamiarze ogłoszenia go drukiem. Od zamiaru odstąpił prawdopodobnie wtedy, kiedy przekonał się, że odszukana przezeń Deklamacya od kilku wieków towarzyszyła stale każdemu wydaniu pism Sallustysza. Dokładnie porównał rękopis monachijski z Vulgatą ¹⁾ dr. G. Laubmann i rezultat swej pracy odstąpił do dalszego opracowania Zimmererowi. Zimmerer ogłosił drukiem ponowne wydanie Deklamacyi głównie na podstawie rękopisu monachijskiego, tudzież studyum o tym utworze, w Monachium r. 1888.

Rękopis monachijski pergaminowy pochodzi zdaniem Zimmerera z wieku XV. Pisany kaligraficznie. Ten, który go pisał, jeżeli sam nie był Włochem, to przynajmniej wzorował się na włoskim oryginale. Dowodzi tego pisownia: *ac* zam. *hac*, *astam* zam. *hastam*, *anelantem* zam. *anhelantem*, *huni* zam. *uni*, *e=ae* i t. d. Z drugiej jednak strony spotyka się często *ph* zam. *f* (n. p. *nepharias*), *multare* zam. *multare* i t. p. ²⁾ Liczne błędy, czyniące dane miejsca niezrozumiałem wskazują, że pisarz nie rozumiał tego, co przepisywał. Pisał n. p. *aducatam* zam. *educatam*, *seperate* zam. *sperate*, *mulam* zam. *multam*, *sententie* zam. *sentinae*, *erudia* zam. *erudita* i t. p. Zupełny brak wykształcenia pisarza jest jednak rękojmnią, że nie poprawiał ni zmieniał samowolnie nic w egzemplarzu, z którego przepisywał, a okoliczność ta podnosi wartość przekazanego nam przez rękopis monachijski tekstu.

Na tych dwóch rękopisach, tudzież na kilku pierwszych wydaniach, które ze względu na poważny swój wiek i metodę ówczesnych wydawców mają wartość niemal rękopisów, opierały się dotychczas wszystkie badania, odnoszące się do krytyki tekstu Deklamacyi. Że ta podstawa rękopiśmienna nie zawsze wystarcza, uznał najsumienniejszy dotychczas wydawca Deklamacyi Zimmerer, który nie szczędził trudów, by odszukać w którejś bibliotece drugi zupełny jej rękopis. Poszukiwania nie odniosły pożądanego rezultatu. Zadawałając się więc z konieczności temi świadectwami rękopiśmiennymi, które posiadał, pisze na str. 45. swej

¹⁾ Według wydania Gerlacha z r. 1853.

²⁾ Por. Zimmerer str. 69.

rozprawy: *Wir müssen uns eben mit dem Vorhandenem begnügen und auf die Zukunft hoffen, dass sie uns die Deklamation noch ganz zum zweiten Male biete.*

Nadzieję Zimmerera spełnia, co prawda niezupełnie, rękopis Biblioteki Jagiellońskiej Nr. 2025. W nim znajduje się spory, bo niemal 25 rozdziałów obejmujący fragment Deklamacyi. Rękopis zawiera 339 kartek papierowych *in folio*; z tego pierwszych 303 jest zapisanych, 36 zaś ostatnich czystych. Na kartach 1—295 mieszczą się *Concordantie philosophorum et poetarum a. d. 1426 et ffinito sabato die ante Letare* (Letare przekreślone) *Iudica in die s. Gertrudis per manus N. e P. Reverend. duo baccal. etc., per ordinem alphabeti.* Zaczyna się od słów: *sicut dicit Seneca in epistola ad Lucilium.* Jak z tej *subscriptio* wynika, ta część rękopisu pochodzi z r. 1426. Od karty 296 zaczyna się *Porcij Latronis Declamatio contra Lucium Servium Cathilinam*, pisana zdaje się nie o wiele później inną ręką niż wyżej przytoczone *Concordantie*, pismem zrazu pięknem i czytelnem, później coraz niedbalszem, aż pisarz nie wiedzieć z jakiego powodu przerwał swą pracę na stronie 303, w środku rozdziału 25-go.

Pierwszem mem zadaniem było naturalnie oznaczyć stosunek rękopisu krakowskiego do *cod. L. i M.*, tudzież *Vulgaty*, reprezentowanej przez rzymską *editio princeps* i pierwsze dwa wydania weneckie. Szczegółowe zestawienie miejsc, w których zachodzi *discrepantia scripturae* dało następujące rezultaty ¹⁾: $Cr + L \text{ contra } M = 22$, $Cr + M \text{ contra } L = 3$. Powyższe jednak cyfry nie dają pełnego i wiernego obrazu stosunku rękopisów do siebie. Nie wolno bowiem zapominać, że mamy do czynienia z rękopisami jednego wprawdzie utworu, ale nie jednej rozciągłości — że z 38-miu rozdziałów całego utworu, rękopis z Leyden zawiera niecałych 5, rękopis zaś krakowski niecałych 25 rozdziałów. Za podstawę oceny wzajemnego stosunku rękopisów przyjąć więc należy nie cyfry wynikłe z mechanicznego obliczenia, lecz liczby względne, mające się do siebie w stosunku jak $1 : 5 : 7\frac{3}{5}$. Jeżeli więc n. p. rękopis krakowski zgodnie z rękopisem w Leyden

¹⁾ Opierałem się w obliczeniach na aparacie krytycznym, zestawionym przez Zimmerera w wydaniu Deklamacyi.

świadczy w zakresie 5 rozdziałów 22 razy przeciw powadze rękopisu *M*, to prawdopodobnem jest przypuszczenie, że, gdybyśmy posiadali całość utworu w każdym z tych rękopisów, liczba niezgodności tradycyi rękopiśmiennej podniosłaby się do ogólnej cyfry 165 przykładów. Zrównawszy zatem w ten sam sposób wszystkie rezultaty mechanicznego obliczenia, otrzymamy następujące cyfry względne: *Cr + L contra M* = 165, *Cr + M contra L* = 23.

Z zestawienia tych 2 cyfr rzuca wprost w oczy wniosek, że jeżeli rękopisy *L* i *M* reprezentują dwie różne — jak słusznie przyjmuje Zimmerer — familie rękopisów, to *codex* krakowski zbliża się do tej samej rodziny, co rękopis *L*. Że jednak zarówno wobec jednej jak i drugiej grupy zachowuje niezależność, nakazującą uwzględnienie zawartych w nim lekcji przy krytyce tekstu, tego dowodzą znowu następujące cyfry, wynikłe z porównania *cod. Cr* z każdym z owych rękopisów oddzielnie. Z tradycją rękopisu *M* nie zgadza się *cod. Cr* 275 razy, 17 zaś razy odstępuje od tekstu *cod. L*. Sprowadziwszy te cyfry według wyżej określonego sposobu do wspólnego mianownika, otrzymujemy następujący wynik: *Cr contra M* = 415, *Cr contra L* = 129. Cyfry te poważne, stwierdzające z jednej strony niezależność *cod. Cr*, z drugiej zaś strony ilustrujące wymownie i niezbitcie bliższe powinowactwo *cod. Cr* z *L* niż z *M*.

Niemniej ważnem jest zbadanie stosunku *cod. Cr* do *Incunabula*, zwłaszcza zaś do *editio princeps Romana*, która ze względu na sędziwy swój wiek, niemal w współczesnej epoce zachowanych do Deklamacyi rękopisów, tudzież ze względu na niepewność, na jakiej opiera się tradycyi rękopiśmiennej, nabiera wartości rękopisu. Zimmerer oznaczył ją literą *E* i sygnaturę tę zatrzymałem dla uniknięcia wszelkich nieporozumień. Otóż wynikło z obliczenia, że *Cr* zgadza się z brzmieniem *E* przeciw powadze rękopisu *M* 157 razy, a przeciw tradycyi rękopisu *L* 3 razy. Odmienny zaś od *E* tekst podaje w 132 wypadkach. Cyfry te obliczone w stosunku do całości utworu dają następujący wynik: *Cr + E contra M* = 239, *Cr + E contra L* = 23, *Cr contra E* = 201. I tu więc mylnem byłoby twierdzenie, że rękopis krakowski jest odpisem *editio princeps*, tem bardziej, że niema ani

jednego przykładu, iżby rękopis *Cr* podawał lekcję zgodną z *E*, przeciw autorytetowi obu innych rękopisów t. j. *L* i *M*.

Wariantów samodzielnych, niepoświadczonych tradycją innych rękopisów ni *Vulgaty*, daje *codex* krakowski w obrębie 25 rozdziałów 78.

Stwierdziwszy w ten sposób wzajemny stosunek rękopisów, rozstrzygnąć należy pytanie, której familii rękopisów przyznać pierwszeństwo co do wartości przekazanego przez nich tekstu. W odpowiedzi na to niełatwe pytanie zdawałoby się, że za punkt wyjścia obrać należy słowa Pomponiusza Laetusa, umieszczone w przedmowie do *editio princeps Romana*. Przyznaje tam Laetus: *emendavimus nihil addendo, detraximus non pauca*. Ze słów tych wynika, że rękopis, na którym Laetus oparł swe wydanie, zawierał tekst obszerniejszy od tego, który czytamy w *editio princeps*. Jeżeli więc posiadamy trzy rękopisy i to równe sobie wiekiem, pierwszeństwo co do nieskazitelności pierwotnego tekstu przyznać należy w zasadzie tym, które przekazują tekst pełniejszy. Pod tym względem atoli zachowane rękopisy nie wykazują znacznych różnic. Wprawdzie w §§ 10. i 11. rozdziału 4-go czytamy w *cod. L* i *Cr* słowa: (L. Catilina) *...republicam nuper ex atrocissimis bellorum civilium vulneribus paulisper respirantem novis insidiis opprimere conatus est. II. Quid exhorruistis iudices? Non modo opprimere conatus est, sed etc.*, na których, jak wiadomo, Zimmerer oparł całą swą hipotezę, wyjaśniającą przypisanie autorstwa Deklamacyi Porciusowi Latronowi. Tymczasem właśnie tego zwrotu *quid exhorruistis iudices? Non modo opprimere conatus est* brak w rękopisie *M*. Kto jednak sądzi nieuprzedzenie, przyzna Zimmererowi słusność, że w *cod. M* słowa te wypadły przypadkowo, przez t. zw. ὁμοιότηλεuton. W rozdziale IX., § 32, brak też w *cod. M* koniecznych dla związku słów: *memoria, ita ut res diversissimae saepenumero videantur in eodem ingenio tamquam in sentina quadam taeterrima*; i tu jednak można przyjąć tylko omyłkę a nie świadomie skróconą redakcję rękopisu, bo przekazany przez rękopis *M* tekst nie daje w cytowanym miejscu zrozumiałej myśli.

Ta droga nie doprowadzi zatem do zasadniczego rozstrzygnięcia kwestyi większej lub mniejszej wartości zachowanych rękopisów. Inny natomiast взгляд świadczy na pierwszy rzut oka

ujemnie o powadze rękopisów *L* i *Cr*. Myślę o przypisaniu w obu tych rękopisach autorstwa Deklamacyi M. Porciusowi Latronowi. Jak wiadomo *cod. M* i *editio princeps Romana* nie wymieniają autora Deklamacyi. Nazwisko Latrona pojawia się w tytule dopiero w wydaniu weneckiem z r. 1491, a nadto *nomen gentilicium* Katyliny jest w niem podane błędnie, taksamo, jak w rękopisie *L* i *Cr*. Trudno też w pierwszej chwili obronić się podejrzeniu, że oba te rękopisy pozostają pod tym względem w zawisłości od wydania weneckiego, że — powiedzmy wprost — są jego odpisami, zwłaszcza, że tytuł w jednym i drugim rękopisie pochodzi z pierwszej ręki. Takie też wrażenie odniósł Zimmerer przy powierzchownem porównaniu *cod. L* z *Vulgatą*¹⁾. Od tego mniemania odstąpił wkrótce, bo się przekonał, że *cod. L* zawiera lepszy tekst niż *Vulgata*. Nadto obala to przypuszczenie zasadniczo względ chronologiczny. *Cod. L* spisany bowiem został przed r. 1477 — jak to udowadnia sam Zimmerer²⁾ — a zatem nie tylko nie może być odpisem wydania weneckiego z r. 1491, ale nawet naodwrot przyjąć należy, że w podaniu tytułu wydawca wenecki mógł już iść za tradycją rękopiśmienną. Zimmerer przypuszcza, że pisarza *cod. L* do umieszczenia w tytule nazwiska Latrona skłonił ten sam wzgląd, co wydawcę weneckiego z r. 1491, zapomina jednak, że *editio princeps* retora Seneki, pojawiła się dopiero w r. 1490, że zatem od tego dopiero czasu datuje się powszechna znajomość tego autora. Pisarz ten znany był wprawdzie w Italii już przed r. 1490³⁾, nie mamy jednak żadnej podstawy do przypuszczenia, że znanym był także pisarzowi *cod. L*, który wśród całego szeregu autorów *minorum gentium* nie umieścił ani jednego excerptu z Seneki starszego. Sądzę zatem, że, jeżeli hipoteza Zimmerera w sprawie przypisywanego Latronowi autorstwa Deklamacyi jest prawdziwą, to odnieść ją należy do czasów znacznie przed r. 1491.

Ze względu więc, że rękopis *Cr* i *L* podają tytuł Deklamacyi zgodny z *editio Veneta* z r. 1491, nie można z góry już

¹⁾ Por. I. I. str. 44.

²⁾ Por. I. I. str. 45.

³⁾ Por. przedmowę Bursiana do wydania *Controversii* Seneki. Lipsk 1857, p. XVII.

osądzać ujemnie ich wartości rękopiśmiennej. Taksamo fałszywem byłoby z góry korzystnie uprzedzać się do *cod. M* dlatego, że nie podaje żadnego tytułu Deklamacyi. Rękopis ten rzadko tylko podaje tytuły mów, stale zato pozostawia wolne miejsca celem ich dodatkowego umieszczenia. Wolne miejsca pozostawiono także przed Deklamacją, o której mowa ¹⁾. W tym właśnie fakcie upatrywałbym wtóry dowód na twierdzenie, że już w tradycyi rękopiśmiennej Deklamacya istniała z pełnym tytułem t. j. nazwiskiem autora i napisem utworu, że więc wydawca wenecki z r. 1491. szedł już za ustaloną tradycyą, a nowatorem był nie on, lecz Pomponius Laetus, który, odrzucając autorstwo Latrona, usunął też z tytułu nazwisko retora. A wreszcie nie można przypuścić, aby Pomponius Laetus, jeden z najznakomitszych i najrozleglejszą wiedzą wyposażonych humanistów, nie znał retora Seneki i aby jego bystrości uszło to, co Zimmerer tak chętnie przyznaje Pinciusowi de Caneto, a nawet nieznanemu pisarzowi *cod. L*, o których wiemy, że byli to ludzie zwyczajnie bardzo małej wiedzy.

Powyższe względy bardzo poważnie zachwiały moją wiarę w prawdziwość hipotezy Zimmerera, a utwierdziło mnie w wątpliwości dokładniejsze studyum odnośnej kontrowersyi Seneki ²⁾.

Sprawa, o którą w niej chodzi, jest następująca: *Flamininus proconsul inter cenam a meretrice rogatus, quae aiebat se nunquam vidisse hominem decollari, unum ex damnatis occidit. Accusatur laesae maiestatis*. W tej to sprawie *in hac controversia* — jak wyrażnie mówi Seneka w § 24. — użył Latro po określeniu rodzaju kary, której godnym uznaje Flamininusa, zwrotu retorycznego *quid exhorruistis iudices?* Zwrot ten powtarza się w IV. rozdziale Deklamacyi przeciw Katylinie. Ale czy powtórzenie tych 3 wyrazów może być dla kogoś dostatecznym już powodem do uznania autorstwa Latrona i dla tej Deklamacyi? Dla mnie przynajmniej nie, zwłaszcza jeżeli rozważam je w związku z całością. U Seneki używa ich Latro po zażądaniu dla Flamininusa kary strasznej, której

¹⁾ Por. Zimmerer str. 34.

²⁾ *L. Annaci Senecae oratorum et rhetorum sententiae divisiones colores* ed. H. J. Müller. *Vindobonae Controversarium* t. IX. z (25). § 24.

opis sam zgrozą napelnił sędziów narodu rzymskiego, narodu, o którym Liwiusz pisze: *nulli gentium mitiores placuisse poenas*¹⁾. W Deklamacyi zaś przeciw Katylinie przed wypowiedzeniem tego zwrotu zgoła nie było mowy o jakiegokolwiek karze, a sędziów napelnił zgrozą nie przyszły straszny los Katyliny, lecz wiadomość udzielona im przez mowcę, że Rzeczpospolita, otrząsając się zwolna po klęskach wojen domowych, Katylina usiłuje wtrącić w nowe zamieszki i rozterki wewnętrzne. Jeżeli więc nie znajdą się inne argumenty, które zdołałyby poprzeć bardzo ludzącą, ale zdaniem moim mylną — jakkolwiek przyjętą także przez Schanza²⁾ — hipotezę Zimmerera, sprawa przypisania autorstwa tej Deklamacyi Latronowi, pozostaje nadal kwestyą otwartą i bodaj, czy kiedykolwiek doczeka się pewnego rozwiązania, zwłaszcza wobec braku wszelkich wiadomości, gdzie szukać początku i źródła pomyłki.

Z tego, cośmy dotychczas powiedzieli, o redakcyi *editio princeps* i tytule Deklamacyi, wynika, że zewnętrzne kryteria nie wystarczają do zasadniczego ocenienia wartości rękopisów Deklamacyi. Do tego celu doprowadzić może jedynie gruntowne zastanowienie się nad pojedynczemi ich lekcyami. Odnośnie do rękopisów *L* i *M* uczynił to Zimmerer, a bliższe studia ustaliły jego sąd o odrębnej i samodzielnej wartości obu kodeksów. Nie ustępuje im pod tym względem rękopis *Cr*. Znajdują się w nim co prawda tak, jak w każdym rękopisie, oczywiste błędy n. p. *putavit*³⁾ zam. przekazanego przez *V* *patuit* i *M* *paruit*, *virorum*⁴⁾ zam. *vitiorum*, *intergebat*⁵⁾ zam. *intellegebat*, *sua apte*⁶⁾ zam. *suapte*, *his*⁷⁾ zam. *bis*, *cursus*⁸⁾ zam. *rursum*, *argenus*⁹⁾ zam. *argenteus*, *rudicamenta*¹⁰⁾ zam. *rudimenta* i t. p. Inne natomiast zmiany są rzeczywistemi poprawkami i powagą tradycyi rękopiśmiennej popierają w kilku wypadkach domysły uczonych wydawców, nadając im wartość t. zw. *coniecturae palmares*. Tak n. p. w rozdziale 11, 38. cod. *Cr*. stwierdza trafność *coniectury* Corte'go *versutiam*,

¹⁾ *Ab urbe condita* I. 28, 11.

²⁾ *Literatur III*. § 592.

³⁾ C. 9, 29. ⁴⁾ C. 9, 31. ⁵⁾ C. 10, 34. ⁶⁾ C. 23, 76.

⁷⁾ C. 24, 81. ⁸⁾ C. 24, 81. ⁹⁾ C. 16, 60. ¹⁰⁾ C. 11, 37.

w rozdziale 17, 61 coniectury Stephana *mancipiis* wbrew utartej pisowni *municipiis*, w tym samym wreszcie rozdziale popiera swą powagą coniecturę Zimmerera *succurrere* przeciw tradycyi cod. *M curre* i Vulgaty *currere*. Za niemniej trafne od powyższych zmiany w dotychczasowym tekście uznać należy także lekcyę cod. *Cr.* w rozdziale 8, 25 *pronissimae* wobec *paratissimae* cod. *M* a *pravissimae* *EV* i *exculcantem* w rozdz. 12, 42 wobec zgodnie przez cod. *M* i wszystkie edycye przekazanego *exsultantem*.

Wszelkie dalsze próby ostatecznego ustalenia tekstu Deklamacyi są dzisiaj — mem zdaniem — przedwczesne. Dopóki bowiem nie rozstrzygnie się w przybliżeniu przynajmniej zasadniczej kwestyi czasu jej powstania i nieoobojętnego w tym wypadku pytania, z której prowincyi państwa rzymskiego pochodził autor Deklamacyi, dopóty brak krytyce tekstu silnej podstawy, na której mogłaby oprzeć swe kombinacye.

Wykaz lekcyi rękopisu krakowskiego.

Przy zestawieniu tej części pracy trzymałem się zasady, aby w miejscach, w których brzmienie cod. *Cr* różni się od tradycyi *L* i *M*, podać lekcyę wszystkich trzech rękopisów i editio princeps *E*. Z jednej więc strony rozdział powyższy jest uwidocznieniem wzajemnego stosunku rękopisów i kontrolą przytoczonych w drugiej części pracy obliczeń, z drugiej daje dokładny przegląd samodzielnych wariantów cod. *Cr*, które dla łatwiejszej oryentacyi odbito rozstawionym drukiem. Pozbawione znaczenia różnice pisowni ¹⁾ pominięto milczeniem.

I.

§ 1. || *Cr L. Inc nostros M ipsos* || *Cr L Inc in laudem M in laude* ||

¹⁾ Jako charakterystyczne właściwości ortograficzne cod. *Cr* wymieniam: e zam ae ij zam ii, pisownię spółgłoski t, po której następują dwie samogłoski, przez c, wyrazów nefarius przez ph, vita przez dwa tt, Catilina przez th.

§ 2. Cr amore M L Inc animo || Cr L E nec auctoritate
M neque auctoritate ||

II.

§ 3. Cr M necnon L item || Cr Balbe M L Galbe || Cr
Porcione M porcinne L procine E Porcinnæ Inc Porcinae ||

§ 4. Cr Scipioni L M aut Scipioni || Cr ac victoriis L M
ac victoriis suis.

III.

§ 5. Cr Nam si vox L E Nam si quando vox M Nam si
quandoque vox || Cr Inc impudicia L impudicia M pudicitia.

§ 6. Cr L Inc quare M quarum || Cr M sit vos L Inc est
vos || Cr L Inc ciuiliū M ciuium ||

§ 7. Cr Inc patrie L E patricie M patritie Gerlach patritiae ||

§ 8. Cr L Nunc M Huc || Cr M Inc inusitata L in uisitata ||
Cr L retorserunt M retonserunt ||

IV.

§ 9. Cr L Inc cognoscite M agnoscite || Cr L Inc crudelitate
periculo vero M crudelitate, flagitiosam perfidia, intollerabilem
superbia, temeritate inconsideratam, periculo vero ||

§ 11. Cr opprimere conatus est: quid exhorruistis iudices?
non modo opprimere conatus est, sed L Inc opprimere conatus
est: quid exhorruistis iudices? non modo opprimere conatus sed
M opprimere conatus est sed || Cr M neque vexare L non vexare ||
Cr L Inc comparat M comparaverat E compararat || Cr L Inc
sceleris M scelerum ||

§ 12. Cr manu L M Inc manum || Cr L Inc flagrantem M
E deflagrantem || Cr flagrantem illecebre sibi L flagrantem huius
illecebre sibi M deflagrantem huius illecebre sibi ||

V.

§ 13. Cr L Inc ad eam M ad ea || Cr M perditorum L pre-
ditorum || Cr L Inc stupri M strupi ||

§ 14. Cr L Inc cuncti barbarorum hominum M cunei bar-
batorum hominum || Cr L Inc nobilitati non solum M non modo

nobilitati || Cr alie muliebres L M E alâe muliebres || Cr religioso nocturno M religioso ac nocturno || Cr M E iudicatae V indicatae || Cr V religionum M E regionum || Cr pestes ac contagiones repertae sunt M V pestes repertae sunt || Cr E V denotate M devocate || Cr V devolaverunt in aream M deuolauerint in arcam || Cr atque flagiciosi coniurationis V atque flagitiosae coniurationis M habet omissum „atque flagitiosae“ ||

VI.

§ 16. Cr E V detestabilem M detestandam || Cr E V flagrauit M flagrauerit ||

§ 17. Cr E V attulero M attulerim || Cr V summis suppliciis, summis cruciatibus M summis supliciisque cruciatibus E summis suppliciis summisque cruciatibus || Cr E mulctandum ac V mulctandum ac M mulctandum atque ||

§ 18. Cr E V Tria indices M Tria sunt indices || Cr M E rebus novis V novis rebus || Cr V commoverunt M commovisse || Cr Nunc dicenda sunt M V dicenda sunt ||

VII.

§ 19. Cr E V tristis M vetuste || Cr E V qua ductus est M qua dictus est || Cr V consulatus M E consularis || Cr E V fuisse semper insectatum M fuisse insectatum || Cr cupidine M Inc V cupiditate ||

§ 20. Cr turpissimorum hominum M Inc V turpissimorum || Cr dormientem e somno facillime M dormientem facilliter E dormientem e sono facillime || Cr E V voluisset M potuisset ||

§ 21. Cr V his autem ostensis M his ostensis E iis ostensis || Cr E V saneque confutatis M ac confutatis paucis || Cr M E vobis V nobis || M Quod ad senatus inimicitias pertinet id sane primum ostendendum videtur Cr V omissa sunt haec verba ||

§ 22. Cr V de eligendo M de diligendo || Cr E V omnes M ceteros ||

§ 23. Cr Videbat namque detestandam M V Inc videbat namque ||

§ 24. Cr M V arbitrabatur E arbitrabant || Cr V E aspirasset M aspiravisset || Cr V instauratas M E instaturas || Cr V E inspi-

cerent M conspiceret || M sententia senatoria iugulatas Cr E sententia iugulatas ||

§ 25. Cr ac quidquid increpuiisset incepuisset ulterius, metuendam M Inc V ac quidquid increpuiisset ulterius, metuendam || Cr E V consularem M consulandam || Cr dignitatis M Inc V auctoritatis ||

VIII.

Cr hanc vero speciem M hanc vero spem V hanc vero spem et speciem || Cr E exanguem M exiguem V exsanguem || Cr consternata M consternam E conservatam V consternatam || Cr pronissime M paratissime V E pravissime ||

§ 26. Cr E V illustrandae seu patefaciendae M illustrandum seu patefaciendum || Cr M hi E V ii || Cr E sacrarium M sacrarum ||

§ 27. Cr sentinae flagiciosorum M sententie E sententie flagitiosorum V sentinae flagitiorum || Cr verum his M V verum is || Cr E V existimem M existimare ||

§ 28. Cr E V saepenumero accepimus neque M saepenumero neque

IX.

§ 29. Cr V sunt labefactatae M labefacte sunt E labefactae sunt || Cr Flos quidem puericie M Inc V flos pueritiae || Cr E V venustissime M venustissimus || Cr putauit M paruit E V patuit ||

§ 30. Cr E V divinam semper M divinam esse semper || Cr E V penitus esse arbitrabantur M penitus arbitrabant ||

§ 31. Cr E V obtuitus M obtutus || Cr virorum M Inc V vitiorum || Cr E V erudita M erudia || Cr V humani cruoris M E cruoris humani || Cr V E nunc alacrem nunc anhelantem scelus M nunc alacrem scelus ||

§ 32. Cr E redundatae M V redundare ||

X.

Cr hominem predictum huiusce institutione vitte remotissimum ab omni genere humanitatis prefacile (perfacile E V) sese teterrimo cuique atque immanissimo facinori fuisse accomo-

daturum M hominem ista institutione preditum proculq. ab eius humanitatis ratione remotissimum perfacile sese teterrimo cuique facinori fore accomodaturum ||

§ 33. Cr E V unde M inde || Cr M sit E V est || Cr E V subministratam M sumistratam ||

§ 34. Cr E V comiciorum M comitorum || Cr V tollendi ipsius M tollendi illius E doloris illius || Cr intergebat M Inc V intellegebat ||

§ 35. Cr E V qua dies ac noctes M qua nocte || Cr V cum putavit M E et putavit, ed. Veneta 1493 computavit || Cr E V accommodari M accomodare || Cr E V interemptionem M interentionem || Cr E V vitte pravissime institutis M vitae prauissimis institutis || Cr miserorum M miserimorum || Cr E V vero mira M vero pridem. mira ||

XI.

§ 36. Cr V ad omne genus facinoris paratissimum M ad omne (correctum ex omnes) facinus paratissimis E ad omne facinus paratissimum || Cr V quod quidem ego M E quod genus ego || Cr M V maxime debilitate E maxia debilitate || Cr V bellis civilibus M E ciuilibus bellis || Cr V alteram ad diferendam vitte necessitatem E alteram ad deferendam uitae necessitatem M alteram afferendas uite necessitates ||

§ 37. Cr E V contemptibilis M contentibilis || Cr rudimenta M E V rudimenta || Cr E V traducta in hac tenuissima M traducta in actenuatissima || Cr E V nunc alia M nunc in alia ||

§ 38. Cr E V abiectiores M abiectiones || Cr capiant M V capiunt || Cr uersutiam M E uersutia (Corte versutiam)

§ 39. Cr V E quidem M equidem || Cr E V quos M quas || Cr E V obuolitare M abnolitare || Cr V E speratae M seperate ||

§ 40. Cr E V quidem omnis generis M equidem generis || Cr E V attenuate M attenuare || Cr ieiunam sitientem M V ieiunam ac sitientem || Cr E V emisierint M emisierit ||

§ 41. Cr absint ab ipsa M V absint penitus ab ipsa || Cr intergendi M V intellegendi || Cr V E quidem sunt M sunt equidem.

XII.

Cr flagicio sorum emanauissent M flagitiorum emanauisset
V E flagitiorum emanauissent || Cr M V rapidissimas E rabidis-
simas ||

§ 42. Cr V E sopor M sapor || Cr V detinuisset E dete-
nuisset M deterruisset || Cr E V uelata M uelate || Cr sopita
M E V consopite || Cr V E restinguendi M restinguendae || Cr E V
lenissime M lenissima || Cr E V ne M nec || Cr E V comprehen-
derit M comprehenderet || Cr V dii immortales penitus M E dii
penitus || Cr exculcantem M E V exsultantem || Cr V E quam
illi fugere M quam fugere ||

§ 43. Cr V E ipso excidio et M ipso et || Cr V E impen-
dentem prius M independentem princeps || Cr E V his M bis ||
Cr E V contigerunt M contingerunt ||

XIII.

§ 44. Cr amisisse M V amisisset || Cr V E modo in
statione M modo statione ||

§ 45. Cr V pulcherrimae M E miserrimae ||

XIV.

§ 46. Cr Mellium M V Maelium || Cr Gracchos M V
qui Gracchos || Cr Capitolium M V Capitolinum || Cr V E
fortissimos homines M fortissimos omnes homines || Cr suspi-
cione morte M suspitionem et morte E suspitione morte ||
Cr M E mulctandos V multandos ||

§ 47. Cr amplissimus civitatis nec M V E amplissimus
nec || Cr V E Gracchis M graccis || Cr viri clarissimi M V
clarissimi viri || Cr E V Manlio M malio || Cr libertati M V
liberati || Cr M E ius V ius (et) vis || Cr E dignitatis auxiliata est
M dignitatis est V dignitatis est (et) sunt ||

§ 48. Cr Quid itaque neces M V E Quid ita? quia
necem || Cr V E unius M hunius || Cr E V calamitati M calamita ||
Cr anteponendas M V E anteponendam || Cr V Quid genus
crudelitatis eximium non sunt arbitrati E Quod genus α . τ . λ .
M Quid? non genus crudelitatis eximium sunt arbitrati || Cr E V
affligere supliciis M afficere supliciis ||

§ 49. Cr V E statuissent M statuisset || Cr E V cives esse iudicaverunt M ciues esse sed in hostium teterrimorum numero reponendos esse indicaverunt || Cr obiecisse M V E abiecisse || Cr M V intuerentur E intuissent || Cr E At contra eos qui tales interemissent non modo dici atque M Qui uero dignitatem urbis curauissent tesissent amplificavissent eos non modo dici quam V Qui vero dignitatem urbis curavissent et amplificavissent, (qui tales interemissent) eos non modo dici atque || Cr se p e n u m e r o h o m i n u m M E V sempiternae hominum ||

§ 50. Cr E V quid fingi sceleratius M sceleratitiis quid fingi || Cr E hisdem M iisdem V iis dem || Cr edem leges M eadem leges E xede leges V eaedem leges ||

§ 51. Cr E V quid denique potest intollerabilius existimari M quid denique intolerabilius stimari || Cr illic M E V illinc || Cr E V curauerunt M curauerint || Cr E V tentauerunt M tentaerint || Cr E V feritati M feritatis ||

XV.

§ 52. Cr V E latebram M latrebam || Cr V commodissimam et tutissimam egregius M commodissimam ac tutissimam egregius E commodissimam egregius || Cr M tum ... tum E cum ... tum V cum (lub) tum ... tum || Cr conlegende V E contegendae M contengendum || Cr M nec V E ne ||

§ 53. Cr Primum ergo M E V primum homo || Cr E V huius modi nepharijs cupiditatibus M huiuscemodi cupiditatibus || Cr E summam huius modi M summa huius V summam ||

§ 54 Cr solitudinem V E solitudine M solitudne || Cr E V coniurationis M coniurationes || Cr continere post hoc verbum sequitur rasura 3—5 litterarum || Cr V celebritate constipatam M E celebritate urbis constipatam ||

§ 56. Cr V pertimescamus M E pertimescimus || Cr tenet M E V tenetur || Cr V estis M E eritis ||

XVI.

§ 57. Cr M V nescias E nesciat || Cr E V te M teque || Cr M E circumspectum V circums(a)eptum || Cr M V hesterna E externa || Cr E V recognoscas M recognoscar ||

§ 58. Cr E V fidelissimis M fedidissimis || Cr E V multam M mulam || Cr E V num quis M nunquid || Cr V E ac M at || Cr E V iruperunt M irripuerum || Cr E V ingressi M, introgressi || Cr E V agis M agit ||

§ 59. Cr E nobis M nobisq. || Cr E V es euersorem M est uersorem || Cr V M ignoras E ignaris || Cr omnem quam diligentissime M V E omnem diligentissime || Cr Mutabilissimae quidem sunt M V E Mutabilissimae sunt || Cr V E abire M abiere ||

§ 60. Cr argenam M V E argenteam || Cr M V furoris E fauoris || Cr te testem M V E ac testem || Cr M E his V iis || Cr qui clandestini M V E quae clandestini ||

XVII.

§ 61. Cr M V attigisse E agitasse || Cr V innumerabilem atque inexcogitatum copiam M E innumerabilem copiam || Cr hiscis M iidem E hisdem V iisdem || Cr susceptas M V E scriptas || Cr diversis quidem municipiis M V E diversis municipiis Steph diversis municipiis || Cr succurrere (Zimmerer ex coniectura) M curre E V currere ||

§ 62. Cr subsellis serius M subsellis seris E V subselliis serius || Cr oculi te senatorem consignarunt M oculi senatorum te consignaverunt E V oculi te senatorum statim consignarunt || Cr E V demisso M dimisso || Cr preseferente M praeferente E perferente V praeferente ||

§ 63. Cr V atque instructam primum ad caedem M ac structam primum ad caedem E atque instructam publicam ad caedem || Cr arcem munitissimam fueris M arationem fueras V arcem munitissimam fueras E Arcem fueras || Cr his persecutis M his profectis V E his perfectis || Cr E V cum direptioni M tum direptioni || Cr rempublicam nostram defendere M V E rempublicam defendere ||

XVIII.

§ 64. Cr E V animadvertendum est M animadvertendum esse || Cr V E mores, leges M leges, mores || Cr E V maiorum uiolasse M maiorum nefarie uiolauisse ||

XIX.

§ 65. Cr V agitarit M E agitauerit || Cr E promulgatum esse, qui M promulgatum fuisse, qui V promulgatum, qui || Cr E conciones M V coitiones ||

§ 66. Cr sciscitator M E V sciscitor || Cr E tum M cur V tunc || Cr contra vero senatus M E V contra senatus || Cr M V sepulchrales iste conciuncule E sepulcrares ... conciunculae || Cr V E aut quid M at quid ||

§ 67. Cr aequum enim est M V E aequum est || Cr E V quia perstringere M que perfringere || Cr E V es veritus M est veritus || Cr E V sarcias M sancias || Cr V E memorabili M in-comobili ||

XX.

§ 68. Cr E V Manlius M Malius || Cr E V patrium dimicasset M paterni demicasset || Cr victorem acriter percuti M V E victorem percuti || Cr nos vero te tam temerario ausu tendentem M E nos te tendentem V nos te tam temerario ausu tendentem || Cr V contra universe Romane reipublice maiestatem M contra uniursa reipu. maiestatem E contra uniursae reip. maiestatem ||

§ 69. Cr non leges M E V num leges || Cr E V e grecia M egregias || Cr E V homo recens M recens homo || Cr E V barbatulis M parbatulis ||

§ 70. Cr V E visum Carthaginiensibus accepimus M uisum fuisse Cartaginensibus accepimus || Cr V E is edicto M his edicto || Cr E V putaretur M putaremus || Cr religionem M E V religionis ||

§ 71. Cr L. Scipium M V E L. Sulpicium || Cr notam suspicionis M V E notam libidinosae suspicionis || Cr M E censores V censuerunt ||

XXI.

§ 72. Cr V E perferetis M patiemini || Cr M E V contextos al. ed. contentos (inepte).

§ 73. Cr E V contundite iudices M iudices contundite || Cr renovandarum M V E novandarum ||

XXII.

§ 74. Cr E V sufficienter de M sufficienter, iudices, de || Cr V E atque exitiabili M ac exicali || Cr Catilina M V E Catilinam || Cr superiori M V E superiore || Cr M V demonstravimus E monstravimus || Cr animaduertit M E V animauerti || Cr V duce properasse nec ullo studio unquam M duce nec ulli studio pepercisse unquam E duce nec ullo studio unquam || Cr M V desiderio dignitatum abstinuisse E desiderio abstinuisse ||

§ 75. Cr E V ni M nisi || Cr E V truculentissimo M truculento || Cr E V praestantia quadam M praestantia quempiam || Cr V beatissimos eos esse et M beatissimos eos et E beatissimos esse et || Cr aequiparandos esse M equipandos fore V E aequiparandos fore ||

XXIII.

§ 76. Cr sua apte M V E suapte || Cr E V atque inconsideratum M ac consideratum || Cr E V compulit (omisso „facillime“) M facillime compulit || Cr V E isque nuper M nuper (omisso isque) || Cr V E enucleata M enucreata ||

§ 77. Cr E V tamen M tam || Cr E V anhelanti M anelanti || Cr M concitaverat E concitarat || Cr E V cupiditatibus obtemperare M cupiditatibus suis obtemperare || Cr E excitasse M V excitauisse ||

§ 78. Cr E V coniunxisse se M se coniunxisse || Cr E V confirmasse M confirmauisse || Cr satellitem sediciosissimum M V E satellitem fidisimum ||

XXIV.

§ 79. Cr aspirasset M aspirauisset E V aspirassent || Cr M hi caelites E V ii caelites || Cr E V fundamenta M fundamenti ||

§ 80. Cr M E alio furori V alio furori lub alii furori || Cr V E flagitiis exercitatus M flagitiis excitatus || Cr M aut consternari E V ac consternari || Cr L. adeptus est Sidicinum M lutium a — ductus est Sidicinum ||

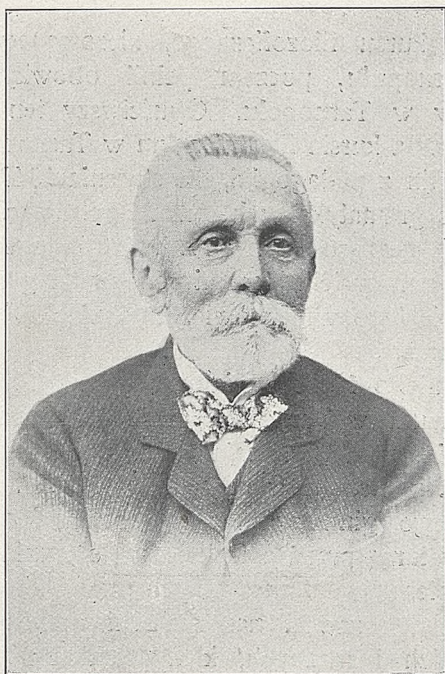
§ 81. Cr his destitutus euentu M bis destitutus euentu E
iis destitutus eventu V bis destitutus euentis || Cr cursus M E V
rursum || Cr poterat M V E potuerat || Cr E V destrangulan-
dam M destrangulanda || Cr E V tollendam M tollenda || Cr qua
totiens insidiis M quam totiens insidii E V quam toties insin-
diis || Cr V E appetuisset M appetuisset || Cr in patria M E V
in patriam ||

XXV.

§ 82. Cr E V minitaris M minitabaris || Cr V E concre-
mandam M concremendam ||

§ 83. Cr E V quid esses M quid omnes || Cr E V exor-
nassem M exornauissem || Cr V tum duabus rebus instituendum
M duabus rebus instruendum E duabus tum rebus instituendum ||
Cr etiam parata tibi M E esset tibi parata V esset parata tibi ||
Cr E V quid eam uim M quid enim uim || Cr E V viscera nostra
M viscera mea ||

§ 84. Cr E V contra M quondam || Cr sui M E V tui ||
Cr E V in urbe M in urbem || Cr M E V consuenerunt Corte
consuerunt || Cr E V luctus acerbissimos M luctos ... cerbissimos
(a lit deest) || Cr E V paras M paris || beneficiorum meorum są
ostatnimi wyrazami 303. str. rękopisu i przekazanego przez rękopis
Cr tekstu Deklamacyi.

ś. † p.

BRONISŁAW Trzaska TRZASKOWSKI

**c. k. radca szkolny,
emer. c. k. dyrektor gimnazjum tarnowskiego.**

Zaledwo raz jeden pokryła się zielenią mogiła nieodżałowanej pamięci kolegi naszego, ś. p. Jana Bryła, ledwo zaczęliśmy godzić się z bolesną koniecznością, że ubył nam ten, co był w kole naszym, czem słońce w systemie planetarnym, a już nową stratą wypadło nam zamykać drugie z rzędu roczne sprawozdanie. Dnia 19. października 1906 r. zmarł Bronisław Trzaska Trzaskowski, były dyrektor naszego gimnazjum.

Ś. p. Bronisław urodził się dnia 21. września 1824. r. w Dobrowie, w powiecie pilzneńskim w Galicyi. W Nowym Sączu odbył studia gimnazyalne w latach 1836—1841, przez następne dwa lata

był słuchaczem kursu filozoficznego, kierowanego przez Józefa Browna w Tarnopolu, poczem pełnił obowiązki nauczyciela u OO. Jezuitów w Tarnopolu. Opuściwszy ten zakład, składa 22. lipca 1848. r. na kursie filozoficznym w Tarnowie — jako prywatysta — egzamin z pedagogiki, 20. stycznia 1849. r. egzamin na nauczyciela klas gramatykalnych przed gronem c. k. gimnazjum dominikańskiego we Lwowie, zaś 11. kwietnia tegoż roku egzamin konkursowy na nauczyciela humaniorów przed gronem c. k. gimnazjum akademickiego we Lwowie, uzyskując świadectwo znakomitego uzdolnienia.

Dnia 11. lutego 1849. r. mianowany został zastępcą nauczyciela w gimnazjum w Tarnowie, gdzie też zamianował go minister oświecenia w d. 20. maja 1851. r. rzeczywistym nauczycielem, skoro ś. p. Bronisław uzyskał w r. 1850. kwalifikację na profesora wyższego gimnazjum z „łacińskiej filologii i z języka polskiego z literaturą“ przed c. k. komisją egzaminacyjną dla kandydatów na profesorów gimnazjalnych przy Uniwersytecie lwowskim. — Jakkolwiek zawód nauczycielski rozpoczął nieboszczyk w czasach ciężkich i trudnych, kiedy rząd chciał ducha i myśl polską wtłoczyć w ciasne ramy lojalizmu i kraj nasz zgermanizować, mimo to ś. p. Bronisław potęgą ducha i dzielnością charakteru potrafił zająć stanowisko nauczyciela o niezawisłości duchowej i zyskać sobie nie tylko poważanie młodzieży, lecz także i jej gorącą miłość. — Na posadzie nauczyciela pozostawał w gimnazjum tarnowskiem do września 1856. r. W tym czasie przeniesiony do Krakowa, objął posadę nauczyciela w gimnazjum św. Anny, a już 14. sierpnia 1858. r. mianowany został dyrektorem nowego komunalnego gimnazjum niższego w Drohobyczu, skąd przeniesiony został na posadę nauczyciela w Rzeszowie rozp. ministr. 28. listopada 1861. r. W roku 1866. uzyskał tamże tytuł profesora i w tym samym charakterze przeniesiony został w maju 1868. r. do gimnazjum akademickiego we Lwowie, skąd przeniósł się znowu do Tarnowa, mianowany 24. kwietnia 1871. r. dyrektorem tamtejszego gimnazjum. Na tem stanowisku pozostał do końca sierpnia 1891. r., t. j. do chwili przejścia w dobrze zasłużony stan spoczynku, przy której to sposobności uzyskał tytuł c. k. radcy szkolnego.

W tymże roku przesiedlił się do Krakowa i nie odpoczywając wiele, zawiązuje „Towarzystwo żeńskiej szkoły gimnazjalnej” wspólnie z prof. Uniw. Jag. Drem Napoleonem Cybulskim i Drem Odonem Bujwidem, otwiera za zezwoleniem władz „prywatną szkołę żeńską z programem gimnazjalnym” w d. 4. września 1896. r. i staje na jej czele jako dyrektor. W r. 1905. występuje z „Towarzystwa”, wraz z gronem i większą częścią — bo 138 — uczniów przenosi się do „Prywatnego gimnazjum żeńskie im. król. Jadwigi” w Pałacu Spiskim, które przez to powołane zostało do życia — jako dalszy ciąg szkoły założonej przez Trzaskowskiego — a zostało otwarte na mocy rozprawy Rady szk. kr. z dnia 12. czerwca 1905. r. przez prof. Uniw. Jag. Dra T. Browicza, em. prof. gimn. i radcę szkol. Jana Czubka oraz prof. Uniw. Jag. Dra Józefa Tretiaka. Gimnazjum nasze obchodzi uroczystą rocznicę 60-letniej pracy swego pierwszego dyrektora, na polu wychowania, w d. 26. listopada 1905. r., a już 21. października 1906. r. odprowadza zwłoki Jego na miejsce wiecznego spoczynku.

Jakim był nauczycielem, najlepiej świadczą wspomnienia byłych jego uczniów: „Wszyscy go jak najmilej wspominają, — pisze Dr. Franciszek Habura *) — bo w pamięci wszystkich wyrzeźbił się jako niepospolity nauczyciel... Posiadał on klucz pedagogiczny do serc i myśli: dawał określenia jasne, wyraźne i dokładne, a zapałem swoim umiał budzić zapał do nauki w uczniach”. Jako zaś dyrektor wyszczególniał się pełnią powagi. Niał wyrabiać poczucie indywidualności w uczniach, niał też trzymać w gimnazjum wzorową, na czci i przywiązaniu, nie na bojaźni opartą karność. Przez tę powagę przelewał niejako ducha swego w nauczycieli bezpośrednio, a za ich pośrednictwem w uczniów i wytwarzał ową harmonię porządku, karności, grzeczności i dobrego obyczaju, jaka niezbędną jest, by zakład stanął silnie na wyżynie swego zadania naukowego i wychowawczego zarazem. — Pomny, że przykład pociąga i uczy — sam spełniał obowiązki ściśle i twardą dłonią nakładał je na grono, ale też kierował się

*) Bronisław Trzaskowski: „Jego żywot i dzieła”, „Karta z historii szkół w Galicyi”. Muzeum. Rocznik XXIII.

zawsze sprawiedliwością i wyrozumiałością i umiał po mistrzowsku przystosować postępowanie swoje do indywidualności tak ucznia jak i nauczyciela — tak, by zawsze zamierzony cel — rozwój szkoły i powagę stanu — osiągnąć. Przez cały też czas pracy swej na polu wychowania starał się o wyrobienie w swych wychowankach poczucia osobistej odwagi, zaufania we własne siły, ducha narodowego, religijnego i humanizmu. Za ostateczny cel wychowania uważa Trzaskowski w swych „Szkicach pedagogicznych” — prawdziwe uszczęśliwienie wychowanków, a za takie uważa doprowadzenie ich do doskonałości, polegającej „na jak największej harmonii ze sobą samym, z Bogiem i otaczającym ich światem”.

Bogata w skutki działalność ś. p. Trzaskowskiego nie zamykała się tylko w murach szkoły. Z pod jego wytrawnego pióra wyszedł znaczny poczet prac prawdziwie naukowej wartości, odnoszących się do gramatyki języka polskiego, bądź też treści pedagogicznej, które znakomicie wzbogaciły literaturę naszą na tem polu.

Niezmordowany pracą zawodową i naukową, brał czynny udział w życiu publicznym jako jeden z założycieli Towarzystwa pedagogicznego, jako radny miasta Tarnowa, jako członek Rady powiatowej i komisji ogrodowej, jako prezes Kółka przyjaciół muzyki. Nie brakło jego ręki w założeniu niedzielnej szkoły dla sług, szkoły dla więźniów, ogródka froebrowskiego, szkoły przemysłowej uzupełniającej.

Ś. p. Bronisław był też pierwszym pionierem wyższego kształcenia kobiet u nas.

W 1872 r. zakłada pięcioklasową wyższą szkołę żeńską, która przez kilka lat, bo aż do chwili powstania szkoły wydziałowej i wyższego zakładu naukowego P. P. Urszulanek, istniała pod jego kierownictwem i liczyła po 100 przeszło uczenic. Jemu też zawdzięcza powstanie swę gimnazjum żeńskie w Krakowie, jemu swą organizację ulepszaną stopniowo, jemu ducha i zasady, któremi kieruje się w wychowaniu i kształceniu powierzonych murom jego uczenic. W dzieło to włożył on cały, bogaty zasób długoletniego, wypróbowanego doświadczenia pedagogicznego. Te same zalety, które cechowały go jako dyrektora gimnazjum męskiego,

sprawiły, że zakład pod jego kierownictwem — mimo trudnych początków, a nawet przeszkód — doczekał się ogólnego uznania. Podziwiać trzeba było tę sprężystość umysłu sędziwego emeryta, który nie ugrzązł w rutynie i szablonie, lecz całą swą pracę oparł na gruntownej znajomości psychologii swych uczniów i do niej umiał zastosować swą — nową działalność, tak odmienną od wychowywania młodzieży męskiej. Wzruszający prawdziwie był to widok, gdy mimo ośmiu krzyżyków śpieszył codziennie do swej ukochanej szkoły, gdy brał żywy udział w jej organizowaniu, układając plany, śledząc jej rozwój i wprowadzając odpowiednie zmiany. Wszystkie swe siły poświęcił jej, do ostatniej niemal chwili interesując się jej losem i faktycznie odmładzał się, wchodząc w jej mury. Przywiązanie do tej młodziutkiej instytucji, którą — jak troskliwy ogrodnik wypielegnował, było owem cudownym źródłem, skąd płynął nieprzebrany zasób energii i zapału, tak dziwnie kontrastujący z podeszłym jego wiekiem.

To też z prawdziwą radością i petyzmem święcił nasz Zakład 60-letni jubileusz działalności twórcy swego i rzetelnego opiekuna. Ale już w rok niespełna potem ciężką żałobą i szczerym smutkiem okryła Zakład ten śmierć sędziwego dyrektora. Wszystkie uczennice, bez względu na wyznanie, i całe a liczne bardzo grono oddało mu ostatnią posługę, odprowadzając zwłoki drogiego dyrektora na miejsce wiecznego spoczynku. Nad grobem pożegnał go imieniem gimnazjum tego, które było ś. p. Trzaskowskiemu drogie na równi niemal z jego rodziną, — Dr. Ludwik Bora-tyński, były uczeń nieboszczyka w gimnazjum tarnowskim, a współpracownik jego w naszej szkole żeńskiej, w gorących i pełnych żalu słowach.

Wdzięczną i niezatartą zostawił ś. p. Bronisław pamięć po sobie wśród tylu pokoleń, które wychował, ale najwdzięczniejsze i najtrwalsze wspomnienie po nim przechowa nasz Zakład, ten żywy pomnik, który sobie jeszcze za życia wystawił. Z nazwiskiem ś. p. Trzaskowskiego jest on nierozzerwalnie związany.

Cześć Jego pamięci!

CZEŚĆ URZĘDOWA.

1.

Grono nauczycielskie przy końcu roku szkolnego 1906/7.

A. Nauczyciele przedmiotów obowiązkowych:

1. Gutwiński Roman, prof. c. k. gimnazyum IV., kierownik Zakładu, uczył historyi naturalnej na I. kursie przygotowawczym, w kl. V. i VI.
2. Bogucki Michał, prof. c. k. gimn. IV., uczył języka greckiego w kl. VII.
3. Boratyński Ludwik, dr. fil., prof. c. k. gimn. IV., uczył geografii i historyi w kl. VIII.
4. Cachel Wojciech, prof. c. k. gimn. V., uczył języka łacińskiego w kl. I.
5. Chowaniec Franciszek, prof. c. k. gimn. św. Jacka, gospodarz kl. VII., uczył języka łacińskiego na II. kursie przygotowawczym i w kl. VII.
6. Doroziński Jan, prof. c. k. gimn. św. Anny, uczył języka greckiego w kl. VI., propedeutyki filoz. w kl. VII. i VIII.
7. Dziurzyński Jan, prof. c. k. gimn. III., uczył matematyki w kl. VI., VII. i VIII.
8. Gąsiorowski Andrzej, prof. c. k. gimn. św. Anny, gospodarz kl. V., uczył języka łacińskiego w kl. V., języka greckiego w kl. VIII.
9. Gątkiewicz Feliks, prof. c. k. gimn. V., uczył geografii i historyi na II. kursie przygotowawczym.
10. Ippoldt Juliusz, prof. c. k. gimn. św. Anny, uczył języka niemieckiego w kl. V. i (w półr. I.) w kl. VII.

11. Kaczmarczyk Józef ks., dr. teologii, docent pryw. Uniwersytetu Jagiell., uczył religii we wszystkich klasach, oraz miewał raz w tydzień egzortę dla uczniów.
12. Kreiner Jan, dr. fil., prof. c. k. gimn. IV., uczył geografii i historii w kl. VI. i (od II. półrocza) języka niemieckiego w kl. VII.
13. Kuźpiel Antoni, dr. fil., prof. c. k. gimn. III., uczył języka polskiego na II. kursie przygotowawczym i w kl. V.
14. Leonhard Stanisław, prof. c. k. gimn. V., gospodarz II. kursu przygotowawczego, uczył języka niemieckiego na II. kursie przygotowawczym.
15. Majewska Stefania, z kwalifikacją do naucz. języka polskiego, oraz języka łacińskiego i greckiego, uczyła języka łacińskiego na I. kursie przygotowawczym.
16. Marcinkowski Antoni, prof. c. k. II. szkoły realnej, gospodarz I. kursu przygotowawczego, uczył języka niemieckiego w kl. I. i na I. kursie przygotowawczym.
17. Paulisz Zygmunt, prof. c. k. gimnazjum św. Jacka, uczył języka polskiego w kl. VI. i VIII.
18. Pawlica Jan, emer. c. k. prof. gimn., gospodarz kl. VIII., uczył języka greckiego na II. kursie przygotowawczym i języka łacińskiego w kl. VIII.
19. Piątkiewicz Bronisław, zast. naucz. w c. k. gimnazjum św. Anny, uczył matematyki na I. kursie przygotowawczym.
20. Służewski Włodzimierz, prof. c. k. gimn. III., uczył języka greckiego na I. kursie przygotowawczym.
21. Spitzer Salomon, dyrektor szkoły ludowej, uczył religii mojżeszowej w całym zakładzie.
22. Stach Jan, zast. naucz. c. k. gimn. III., gospodarz kl. I. uczył matematyki w kl. I. i na II. kursie przygotowawczym, historii naturalnej w kl. I.
23. Stach Karol, prof. c. k. gimn. IV., gospodarz kl. VI., uczył języka łacińskiego w kl. VI. i języka greckiego w kl. V.
24. Stach Teodor, prof. c. k. gimn. w Podgórzu, uczył historii na I. kursie przygotowawczym, geografii i historii w kl. V. i VII.

25. Stein Ignacy, prof. c. k. gimn. św. Anny, uczył języka polskiego w kl. I., na I. kursie przygotowawczym i w kl. VII.
26. Styło Adolf, prof. c. k. gimn. św. Anny, uczył języka niemieckiego w kl. VI. i VIII.
27. Urbanek Józef, zast. naucz. c. k. gimn. III., uczył matematyki w kl. V.
28. Waśniowski Antoni, prof. c. k. gimn. św. Anny, uczył fizyki na II. kursie przygotowawczym oraz w kl. VII. i VIII.
29. Weigt Herkulan, prof. Akademii handl., uczył geografii w kl. I. i na I. kursie przygotowawczym.

B. Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych:

1. Baraniecka Zofia, naucz. pomoc. w c. k. Semin. naucz., uczyła języka francuskiego w oddziale wyższym I. kursu przygotowawczego, w kl. V. i VII.
2. Dąbrowska Pelagia, ochmistrzyni, uczyła języka francuskiego w oddziale niższym I. kursu przygotowawczego, na II. kursie przygotowawczym i w kl. VI.
3. Kreiner Jan, j. w., uczył historii ojczystej w kl. VI.
4. Kurpielowa Helena, uczyła śpiewu.
5. Piccard Leon, prof. c. k. I. szkoły realnej, uczył rysunków.
6. Stach Teodor, j. w., uczył historii ojczystej w kl. VII.

Zmiany w gronie nauczycielskiem w ciągu r. szk. 1906/7.

Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 15. sierpnia 1906. r. zamianować kierownika tutejszego gimnazjum, Wiktora Schmidta, dyrektorem c. k. polskiego gimnazjum w Cieszynie.

Wystąpili z grona: Ks. Antoni Bystrzonowski, dr. teologii i filozofii, kat. gimn. św. Anny; Jan Jaglarz, prof. c. k. gimn. IV.; Stanisław Jaworski, prof. c. k. gimn. św. Anny; Maryan Koziołkowski, prof. c. k. gimn. IV. i Jan Ptaśnik, dr. fil., prof. c. k. I. szkoły realnej, z powodu nawału zajęć.

Stanisław Pardyak, prof. c. k. gimn. św. Anny, wyjechał w podróż naukową do Włoch i Grecyi.

Marya Szarłowska, zamianowana została zast. nauczycielki c. k. seminaryum żeńskiego w Przemyśle (Rozp. c. k. Rady szk. kraj. z dnia 1. września 1906. r. l. 38.141).

II.

Kronika Zakładu.

Rok szkolny 1906/7 rozpoczął się dnia 4. września 1906. r. uroczystem nabożeństwem, odprawionem w kościele św. Anny.

Wpisy uczenic do wszystkich klas odbywały się w dniach 26—28. czerwca i 29—31. sierpnia. Z początkiem roku szkolnego zapisało się uczenic publicznych 178 i 3 prywatystki.

Egzamin wstępny do nowo otwartej I. kl. gimnazyalnej odbył się dnia 28. czerwca i 3. września. Do egzaminu zgłosiło się uczenic 40, z tych przyjęto 39, reprobowano 1.

Dnia 10. września święcił Zakład rocznicę śmierci, a dnia 19. listopada dzień Imienin ś. p. Cesarzowej Elżbiety.

Rozporządzeniem z d. 12. września 1906. r. l. 40.187/II. zezwoliła Wys. c. k. Rada Szkolna krajowa na objęcie kierownictwa Zakładu przez prof. c. k. IV. gimnazjum Romana Gutwińskiego, a JE. Pan Minister Wyznań i Oświecenia zatwierdził to kierownictwo reskryptem z dnia 27. września 1906 r. l. 35.994.

Dotychczasowy kierownik Zakładu prof. c. k. gimnazjum III. Wiktor Schmidt ustąpił wskutek zamianowania go dyrektorem c. k. gimnazjum polskiego w Cieszynie, Najwyższem postanowieniem z dnia 15. VIII. 1906.

Odjeżdżającemu urządziło grono i uczennice w dniu 15. września w Zakładzie serdeczne pożegnanie.

Poprawczy egzamin dojrzałości w terminie jeściennym odbył się w Zakładzie dnia 12. września pod przewodnictwem dyrektora Zakładu.

Dnia 26. września przystąpiły uczennice do spowiedzi a dnia następnego do Komunii św.

Dnia 4. października obchodził Zakład uroczystem nabożeństwem, odprawionem w kościele SS. Felicyanek, Imieniny Najjaśniejszego Pana.

Dnia 15. października uczniowie wzięły udział w uroczystym nabożeństwie, urządzonem przez Tow. im. Tadeusza Kościuszki w Katedrze na Wawelu — ku uczczeniu 89. rocznicy zgonu bohatera z pod Racławic.

W dniach od 17. do 19. października dokonał lustracji Zakładu c. k. krajowy Inspektor szkół średnich JW. P. Dr. L. German.

Dnia 21. października oddał Zakład ostatnią posługę ś. p. Bronisławowi Trzaskowskiemu, pierwszemu swemu dyrektorowi, a w dniu 23. października wziął udział gremialny w nabożeństwie żałobnem za jego duszę, które odprawił ks. Dr. Franciszek Świdorski w kościele OO. Karmelitów.

Reskryptem Wys. c. k. Min. Wyznań i Oświec. z dnia 8. grudnia 1906. r. l. 42.896. uzyskał Zakład na rok szkolny 1906/7 prawo wystawiania uczniom I. klasy gimnazjalnej i 4 klas wyższych świadectw, mających znaczenie publiczne, tudzież prawo odbywania egzaminu dojrzałości i wystawiania świadectw dojrzałości, mających znaczenie publiczne.

Dnia 14. grudnia przystąpiły uczennice do spowiedzi, a na jutro do Komunii św.

Dnia 15. grudnia odbył się w Zakładzie o godzinie 6. wieczorem, staraniem i siłami uczennic, uroczysty wieczorek ku czci Adama Mickiewicza, rozpoczęty przemową prof. Ignacego Steina. Na program złożyły się: kantata na cześć Mickiewicza i inne pieśni, wykonane przez chór tutejszych uczennic, pod kierunkiem p. H. Kurpielowej, fortepian solo i na cztery ręce, śpiew solowy uczennicy kl. VIII., deklamacje: „Prolog“ i ustęp z „Przeglądu wojska“, oraz „Trójka koni“, bajka A. Mickiewicza, którą wygłosiła uczennica kl. I. Żywe obrazy: I. Aldona, Grażyna, Telimena i Zosia; II. Oświata ludowa w otoczeniu postaci włościan, na tle biustu Mickiewicza, ustawionego pośród zieleni a wieńczonego przez geniusz zakończyły uroczystość. — Czysty dochód z wieczorku przeznaczono na fundusz biblioteki dla uczennic.

Rekolekcyje wielkopostne odbyły uczennice Zakładu w dniach od 6. do 9. marca w kościele OO. Reformatów, pod przewodni-

ctwem ks. Gwardyana O. Zygmunta Janickiego i przystąpiły do spowiedzi i Komunii św.

Dnia 23. marca wzięły uczennice udział w nabożeństwie, odprawionem o godz. 11. przed południem w kościele N. Maryi Panny, staraniem Tow. im. Tadeusza Kościuszki, ku uczczeniu 113. rocznicy przysięgi T. Kościuszki na Rynku krakowskim.

Dnia 14. kwietnia odbył się w Zakładzie staraniem uczennic klasy VII. Poranek ku czci Elizy Orzeszkowej: Słowo wstępne wypowiedziała Eug. Bierońska, uczennica kl. VII.; Chopina Nocturne odegrała na fortepianie Hel. Godzielińska, uczennica kl. VII.; Kasprowicza wiersz do E. Orzeszkowej i Excelsior wygłosiła poprawnie ucz. kl. VII. Walentyna Horoszkiewiczówna; resztę programu wypełnił chór uczennic Zakładu, pod kierunkiem p. H. Kurpielowej, który też zakończył program poranku odśpiewaniem „Boże coś Polskę“.

Dnia 27. kwietnia przyglądały się uczennice Zakładu pod przewodnictwem grona przedstawieniu kinematograficznemu i oglądały widoki Tatr, Alp, Wenecyi, Rzymu oraz Palestyny, oświetlane latarnią magiczną. Przedstawienie to, urządzone staraniem ks. Dra Józefa Kaczmarczyka, katechety Zakładu, pomnożyło fundusze biblioteki uczennic.

Dnia 3. maja wzięły uczennice udział w pochodzie ku uczczeniu 116. rocznicy Konstytucyi 3. maja pod przewodnictwem dyrektora Zakładu, ochmistrzyni i kilku członków grona.

Dnia 3. maja po południu przystąpiły uczennice kl. VIII. do spowiedzi, a nazajutrz do Komunii św. w kościele św. Barbary.

Dnia 20. maja oddał Zakład gremialnie ostatnią posługę ś. p. Drowi Henrykowi Jordanowi, jako swemu moralnemu dobrodziejowi a serdecznemu przyjacielowi i opiekunowi młodzieży. Uczennice szły w pochodzie, poprzedzającym orszak, z wieńcem na czele.

Piśmienny egzamin dojrzałości odbył się w Zakładzie w dniach od 13. do 17. maja włącznie; ustny w dniu 21. do 24. maja pod przewodnictwem c. k. inspektora szkół średnich, JW. P. Dra L. Germana.

Dnia 25. maja o godz. 8. rano wzięły abiturientki wraz z gospodarzem klasy i kierownikiem Zakładu, udział w nabo-

żeństwie, odprawionem na ich intencję w kościele OO. Reformatów przez ks. Dra J. Kaczmarczyka, a o godz. 12. w południe rozdano im świadectwa. Imieniem Zakładu pożegnał je kierownik, w imieniu abiturientek przemawiała Käschnitzówna Wanda, poczem Przewodniczący komisji egzaminacyjnej wskazał abiturientkom w dłuższem, podniosłem przemówieniu — idealny cel wyższego wykształcenia kobiet — stworzenie nowego, doskonalszego typu kobiety.

W dniu 24. maja przystąpiły uczennice kursu II., kl. V. i VI. do Sakramentu św. Bierzmowania.

Dnia 14. i 15. czerwca uczennice przystąpiły do spowiedzi i Komunii św.

Dnia 20. czerwca uczennice II. kursu przygotowawczego składały w c. k. IV. gimnazjum egzamin wstępny do klasy V. tutejszego Zakładu, wskutek rozporz. Wys. c. k. Ministerstwa Wyzn. i Ośw. z dnia 23. stycznia 1906. r. l. 47.227.

Rok szkolny zakończono dnia 28. czerwca uroczystem nabożeństwem, odprawionem w kościele OO. Reformatów, poczem rozdano uczennicom świadectwa za drugie półrocz.

W ciągu roku szkolnego starał się Zakład rozszerzyć zakres wiedzy i pogłębić wiadomości uczennic, udzielone im w szkole, a zarazem choć częściowo przyczynić się do fizycznego wychowania młodzieży. W tym celu zwiedziły dnia 9. października wszystkie uczennice wystawę górniczą, gdzie fachowcy udzielali im uprzejmie wyczerpujących objaśnień co do produktów przyrody na wystawie zgromadzonych, jako też co do przetworów z nich uzyskiwanych oraz sposobów i urządzeń do tego służących; dnia 6. maja odbyły uczennice kl. V. wycieczkę botaniczną na Sikornik i kopiec Kościuszki pod przewodnictwem prof. R. Gutwińskiego; dnia 11. maja odbyły uczennice kl. VII. wycieczkę z gospodarzem klasy, prof. F. Chowańcem, do Przegorzał; dnia 24. maja odbyły uczennice kursu I. z prof. A. Marcinkowskim, gospodarzem klasy i prof. T. Stachem wycieczkę do Czerny, a dnia 29. maja uczennice kursu I. i kl. V. wycieczkę botaniczną z prof. R. Gutwińskim do Przegorzał i na Pannieńskie Skąły, zaś uczennice kursu II. z prof. F. Chowańcem wycieczkę do Przegorzał i Woli Justowskiej. W dniu 1. czerwca,

przeznaczonym na wycieczki, spędziły całe popołudnie uczennice I. kl. na wycieczce do Przegorzał, Bielan i Woli Justowskiej z prof. W. Cachlem i Fr. Chowańcem, zaś uczennice kursu II. z gospodarzem klasy prof. St. Leonhardem na wycieczce do Tenczynka. Uczennice V.—VII. klasy odbyły całonocną wycieczkę pod kierunkiem prof. R. Gutwińskiego, A. Kurpiela, J. Stacha, K. Stacha, F. Stacha i J. Pawlicy do Trzebini, Krza i Sierszy.

W Trzebini zwiedzały urządzenia rafinerii nafty, poczem podejmowane były z istniejącą staropolską gościnnością przez dyrektora rafinerii.

W Krzu zwiedzały pod osobistym, nader uprzejmem przewodnictwem p. Józefa Ceháka, hutmistrza, urządzenia huty cynku i przyglądały się biegowi pracy w hucie. Stąd odbyła wycieczka spacer do Sierszy, gdzie w lokalach Kasyna podejmowaną była przez Zarząd huty cynku. Uczennice korzystały pod kierownictwem profesorów i członków tamtejszego Kasyna z miejscowych urządzeń zabawowych.

Wnym Panom: Dyrektorowi rafinerii i Panu oprowadzającemu a dającemu nad wyraz chętnie szczegółowe objaśnienia, dotyczące urządzeń rafinerii, jakoteż Wmu Panu Antoniemu Schimitzkowi, generalnemu dyrektorowi zakładów w Sierszy, za udzielenie pozwolenia na zwiedzenie, a Wmu P. J. Cehákowi, hutmistrzowi, za przewodnictwo, objaśnienia i serdeczną gościnność, oraz wszystkim P. T. Panom, którzy tak życzliwie przyczynili się do uprzyjemnienia pobytu wycieczki w Sierszy, składa niniejszem Dyrekcyja staropolskie „Bóg zapłać“.

Dnia 16. czerwca odbyły uczennice kl. VII. z gospodarzem klasy prof. F. Chowańcem, prof. R. Gutwińskim i T. Stachem wycieczkę do Skąły Kmity; dnia 22. czerwca uczennice kursu II. z prof. F. Chowańcem i J. Stachem wycieczkę na Paniańskie Skąły.

Zaprowadzeniu nauki gimnastyki, o co starał się Zakład, jakoteż wynajęciu miejsca na ślizgawkę dla uczennic, gdzieby pod nadzorem grona mogły uczennice używać tego, tak na zdrowie zbawiennie oddziałującego sportu — stanęły na przeszkodzie trudności, od których i w tym roku Zakład uwolnić się nie mógł. Naukę gimnastyki pobierała część uczennic prywatnie w „Sokole“; ze ślizgawki korzystały uczennice wyłącznie pod nadzorem rodziców i opiekunów.

III.

Program nauk.

Nauka jest rozłożona dotąd na I. kl. odpowiadającą w zupełności I. klasie gimnazyów rządowych i 2 kursy przygotowawcze, wyczerpujące materiał naukowy niższego gimnazjum, oraz na 4 klasy wyższe, odpowiadające w zupełności 4 wyższym klasom gimnazyów męskich.

W przyszłym roku szkolnym otwartą będzie nadto II. klasa z programem nauki, odpowiadającym ściśle planowi II. klasy gimnazyów rządowych.

A) Przedmioty obowiązkowe.

I. KLASA.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Katechizm.

Język łaciński, 8 godzin tygodniowo. Nauka o formach prawidłowych, połączona z ćwiczeniami w tłumaczeniu z języka łacińskiego na polski i odwrotnie. Przygodna nauka o najważniejszych zasadach składni i stylistyki elementarnej. Uczenie się na pamięć krótkich zdań i dłuższych ustępów treści jednolitej. Ćwiczenia w ustnem używaniu języka łacińskiego. Od listopada co tydzień jedno zadanie szkolne.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Czytanie wzorów według wypisów. Głównem tej części zadaniem jest: *a)* wyraźne i rozumne czytanie; *b)* ćwiczenie uczenia w gładkiem i poprawnem zdawaniu sprawy z rzeczy poprzednio przeczytanej i dokładnie objaśnionej. *Deklamacya.* Należyte wygłaszanie z pamięci piękniejszych utworów poetycznych, niekiedy ustępów prozaicznych. *Gramatyka.* Powtórzenie znanych już uczniom ze szkoły ludowej wiadomości z zakresu odmiany imienia i czasownika; nauka o zdaniu pojedynczem ze składnią zgody; poznanie ważniejszych znaków pisarskich; pisownia spółgłosek, samogłosek i wielkich liter. — *Wypracowania piśmienne* 4 na miesiąc. W I. półroczu wyłącznie dyktaty, systematycznie ułożone, a obejmujące ważniejsze zasady i prawidła pisowni; w II. półr. naprzemian ćwiczenia ortograficzne i wypracowania stylistyczne, zrazu tylko szkolne, pod koniec roku także domowe.

Język niemiecki, 6 godzin tygodniowo. Czytanie: uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów; zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrowersja; rozmówki. Gramatyka: znajomość odmian regularnych i zasad składni; ćwiczenia ortograficzne. Co tydzień zadanie szkolne. Tematy: dyktaty, ćwiczenia ortograficzne, zastosowane do potrzeby praktycznej, pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrowersje.

Geografia, 3 godziny tygodniowo. Zasadnicze wyobrażenia geograficzne na podstawie poglądu. Dienne stanowisko słońca w różnych porach roku ze względu na budynek szkolny i mieszkalny; orientowanie się w okolicy, na mapie i na globie. Opis i objaśnienie stosunków oświetlenia i ciepłoty w kraju rodzinnym w ciągu roku, o ile one bezpośrednio zawisły od długości dnia i wysokości słońca. Główne formy ładu i wody według ich rozmieszczenia na ziemi; położenie najznacniejszych państw i miast. Stałe ćwiczenia w czytaniu map, próby w rysowaniu najprostszych przedmiotów geograficznych.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka; Układ liczb dziesiętkowych. Rzymskie znaki liczb. Cztery główne działania liczbami, mianowanymi i niemianowanymi, całymi i dziesiętnymi. Metryczny układ miar i wag. Nauka o liczbach wielorakich. Podzielność liczb i rozkład na czynniki pierwsze. Wspólna miara i wielokrotność. Elementarna nauka o ułamkach zwyczajnych. — Geometria (w II. półroczu): Zasadnicze pojęcia ilości przestrzennych. Linie proste, koło, kąt, linie równoległe. Najprostsze własności trójkąta. — Ćwiczenia domowe. W każdym okresie konferencyjnym jedno zadanie szkolne.

Historia naturalna, 2 godziny tygodniowo. Zoologia (6 miesięcy): Zwierzęta ssące, ptaki, gady i płazy. — Botanika (4 miesiące): Wiadomości wstępne i opis przedstawicieli rodzin jaskrowatych, krzyżowych, migdałowatych, różowatych, malinowatych, jabłkowatych, ślazowatych, psinkowatych, wargowych, liliowatych i palm, z uwzględnieniem form pokrewnych, zwłaszcza uprawnych, pożytecznych i szkodliwych.

II. KLASA.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Dzieje starego zakonu.

Język łaciński, 8 godzin tygodniowo. Uzupełnienie nauki o formach prawidłowych i nieodmiennych częściach mowy. Najważniejsze formy nieprawidłowe. Acc. i nom. c. infinitivo, part. coniunctum, abl. absolutus, gerundivum, coniug. periphrastica. Składnia najpospolitszych zdań pobocznych i stylistyka elementarna. Ćwiczenia ustne i memorowanie jak w klasie I. Co miesiąc 3 zadania szkolne, 1 domowe.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Czytanie wzorów według wypisów i deklamacja, jak w klasie I. Gramatyka: powtórzenie i uzupełnienie nauki fleksyi, pisowni i interpunkcyi. Elementarna nauka o zdaniu złożonym. Wypracowania stylistyczne 3 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne; zamiast szkolnych w miarę potrzeby także ćwiczenia ortograficzne.

Język niemiecki, 5 godzin tygodniowo. Czytanie: Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrowersja; dłuższe rozmówki; uczenie się na pamięć wyrazów, zwrotów i całych ustępów. Gramatyka: powtórzenie odmiany regularnej i głównych zasad składni; poznanie najważniejszych wyjątków fleksyi. Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe). Tematy jak w klasie I.

Historia i geografia, 4 godziny tygodniowo. Historia, 2 godziny tygodniowo: Dzieje starożytne, zwłaszcza Grecyi i Rzymu sposobem biograficznym. Geografia, 2 godziny tygodniowo: Geografia fizyczna i polityczna Azji i Afryki. Pogląd na orografję i hydrografię Europy. Szczegółowa geografia Europy południowej i zachodniej. Ćwiczenia w rysowaniu prostych szkiców kartograficznych.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Wspólna miara i wspólna wielokrotność. Systematyczna nauka o ułamkach zwyczajnych. Zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i odwrotnie. Stosunki i proporcye. Reguła trzech z zastosowaniem proporcji i wnioskowania. Rachunek procentu prostego. Geometria: Osie symetrii kątów i linii.

Przystawanie trójkątów. Najważniejsze własności koła, czworoboków i wieloboków. Zadania jak w klasie I.

Historia naturalna, 2 godziny tygodniowo. Zoologia (6 miesięcy) 24 gatunków ptaków, 18 gatunków gadów, płazów i ryb, 20 gatunków z reszty gromad niższych typów. Botanika (4 miesiące). Powtórzenie wiadomości z klasy I. i zaznajomienie z przedstawicielami rodzin: baldaszkowatych, motylkowatych, złożonych, kotkowych, traw, storczyków, iglastych, kłodziastych, paprotników, mszaków i bdel.

I. KURS PRZYGOTOWAWCZY.

Religia, 1 godzina tygodniowo. Powtórzenie historii biblijnej, szczególnie nowego zakonu.

Język łaciński, 6 godzin tyg. W I. półroczu: Nauka form regularnych; ważniejsze przyimki i spójniki; najpotrzebniejsze wiadomości ze składni. W II. półroczu: Uzupełnienie nauki form regularnych; ważniejsze nieprawidłowości w zakresie rodzaju, deklinacji i konjugacji; najpotrzebniejsze wiadomości ze składni; elementarne wiadomości stylistyczne. Co tydzień zadanie pisemne szkolne przez $\frac{1}{2}$ godziny.

Język grecki, 4 godziny tyg. w II. półroczu. Czytanie; akcent; odmiana rzeczownika, przymiotnika, zaimka i liczebnika.

Od marca począwszy co 2 tygodnie zadanie pisemne szkolne przez $\frac{1}{2}$ godziny.

Język polski, 3 godziny tyg. Gramatyka w 1 godzinie tyg.: Powtórzenie nauki o zdaniu pojedynczym ze składnią zgody; systematyczna nauka odmiany imion z przygodną nauką głosowni i etymologii; składnia rzędu. Lektura: Wyraźne i rozumne czytanie; poprawne i gładkie zdawanie sprawy, z rzeczy poprzednio przeczytanych i objaśnionych; uczenie się na pamięć i należyte wygłaszanie najpiękniejszych utworów poetycznych, niekiedy i prozaicznych; krótkie wiadomości o życiu i pismach cenniejszych pisarzy, z których wyjątki są przedmiotem lektury.

Wypracowania stylistyczne: 2 na miesiąc, na przemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, 4 godziny tyg. Gramatyka: Systematyczna nauka fleksji i składnia rzędu ze szczególnem uwzględnieniem użycia przyimków. Lektura: Swobodniejsza reprodukcja czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych; uwzględnianie wyrażen i zwrotów podobną myśl wyrażających (synonimów); uczenie się na pamięć. Zadania na przemian szkolne i domowe, 2 na miesiąc. Tematy: retrosyja, reprodukcje ustępów w szkole czytanych, streszczenia.

Język francuski, 2 godziny tyg. Dla bardzo nierównego przygotowania w tym przedmiocie nauki, jakie przynoszą uczennice, dzieli się je na oddział niższy i wyższy.

Oddział niższy: Nauka czytania; słowa posłkowe avoir i être; odmiana regularna; tłumaczenie i opowiadanie ustępów tłumaczonych; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i ustępów z czytanki; pisanie z pamięci memorowanych ustępów. Co tydzień dyktat przez 15 minut, w II. półroczu co 14 dni zadanie szkolne przez $\frac{1}{2}$ godziny.

Oddział wyższy: Czytanie, tłumaczenie, reprodukcja: gramatyka w ogólnych zarysach; uczenie się na pamięć słów, trudniejszych zwrotów i niektórych ustępów z czytanki. Co tydzień dyktat przez 15 minut, co 2 tygodnie zadanie szkolne.

Geografia i historia, 4 godziny tyg. Geografia: Powtórzenie materiału I. klasy gimn., nadto geografia fizyczna i polityczna wszystkich części ziemi z wyjątkiem Europy (godz. 2). Historia: Dzieje starożytne i wieki średnie ze szczególnem uwzględnieniem współczesnej historii Polski (godz. 2).

Matematyka, 3 godziny tyg. Arytmetyka: Powtórzenie materiału I. i II. klasy gimn., t. j.: działanie liczbami niemianowanymi i mianowanymi, prostymi i wielorakimi, podzielność liczb, wyszukiwanie najw. wsp. dzielnika i najmn. wsp. wielokrotnej, ułamki, stosunki i proporcje, reguła trzech i rachunek procentu. Algebra: Działania liczbami algebraicznymi i wielomiany. Geometria: O liniach pro-

stych, linii kołowej, kątach, liniach równoległych; trójkąty, przystawanie trójk., własności koła i wielobok.

Historia naturalna, w I. półroczu 3 godziny, w II. półroczu 2 godziny tygodniowo. Zoologia: Ważniejsze ssawce, ptaki, gady, płazy, ryby, owady. Botanika od 1. kwietnia: Wiadomości ogólne i najważniejsze rodziny. Mineralogia: 1 godzina tyg. w I. półroczu.

II. KURS PRZYGOTOWAWCZY.

Religia, 1 godzina tyg. Powtórzenie katechizmu i liturgiki.

Język łaciński, 6 godzin tyg. Gramatyka: Powtórzenie i uzupełnienie fleksyi; składnia; elementarne wiadomości stylistyczne. Ćwiczenia w tłumaczeniu na język łaciński. Lektura: Pamiętniki Cezara o wojnie Galickiej.

Zadanie szkolne co 2 tygodnie, domowe co 3 tygodnie.

Język grecki, 5 godzin tyg. Fleksya, najważniejsze wiadomości z zakresu składni. Ćwiczenia w tłumaczeniu z języka greckiego na polski i na język grecki.

Zadania 2 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język polski, 3 godziny tyg. Gramatyka 1 godz.: Systematyczna nauka konjugacyi z przygodnem uwzględnieniem głosowni i etymologii; składnia w obrębie czasownika; zdanie złożone i okresy; przygodnie o wierszu polskim.

Zdań 5 (3 domowe, 2 szkolne).

Język niemiecki, 4 godziny tyg. Gramatyka 1 godzina (tyg.): Systematyczna nauka o zdaniu i uzupełnienie składni rzędu. Lektura: Reprodukcyja, jak na I. kursie; uczenie się na pamięć.

Zadań 8 (4 domowe, 4 szkolne).

Język francuski, 2 godziny tyg. Kurs II. połączony z klasą V.

Oddział niższy: Ten sam materiał, co w oddziale wyższym I. kursu.

Oddział wyższy: Uzupełnianie wiadomości gramatycznych. Czytanie z objaśnieniem. Ćwiczenia ustne na podstawie lektury. Retrowersya. Uczenie się na pamięć.

Co 2 tygodnie zadanie, naprzemian domowe i szkolne.

Geografia i historia, 4 godziny tyg. Geografia fizyczna i polityczna Europy ze szczególnem uwzględnieniem monarchii austr.-węg. (2 godz. tyg.). Historia: Dzieje nowożytne ze szczególnem uwzględnieniem historii polskiej (2 godz. tyg.).

Matematyka, 3 godziny tyg. Arytmetyka: Równania pierwszego stopnia o jednej i więcej niewiadomych; podnoszenie do trzeciej potęgi i szukanie trzeciego pierwiastka; reguła trzech złożona, reguła spółki. Geometria: Stereometria.

Historia naturalna, 2 godziny tyg. Fizyka doświadczalna: Pojęcia wstępne, najważniejsze wiadomości z nauki o cieple, magnetyzmu, elektryczności, mechaniki, hydrostatyki, aerostatyki, akustyki, optyki, kosmografii. Chemia w najogólniejszym zarysie.

KLASA V.

Religia, 2 godziny tyg. Katolicka dogmatyka ogólna.

Język łaciński, 6 godzin tyg. Gramatyka (1 godz. tyg.): Powtórzenie i uzupełnienie składni rzędu; ważniejsze właściwości języka łacińskiego. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne na podstawie lektury. Lektura: Livius i Ovidius.

Zadanie szkolne co miesiąc.

Język grecki, 5 godzin tyg. Gramatyka (1 godz. tyg.). Powtórzenie fleksyi i uzupełnienie składni rzędu. Ćwiczenia gramatyczne na podstawie lektury. Lektura: Ksenofont, Homera Iliada. — 4 zadania szkolne na półrocze.

Język polski, 3 godziny tyg. Czytanie wzorów. Poznanie najważniejszych gatunków prozy i poezyi. Wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach. W całości czyta się Pana Tadeusza. Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem. — Deklamacja, jak w klasach niższych.

Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, na przemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, 4 godziny tyg. Gramatyka: Uzupełnianie wiadomości gramatycznych. Lektura: Czytanie z wypisów z odpowiedniem objaśnieniem gramatycznym, stylistycznym

i estetycznem. Uczenie się na pamięć cenniejszych ustępów. Ćwiczenia w ustnem wyrażaniu myśli na podstawie lektury, nadto ćwiczenia na podstawie poglądu (obrazy, przyroda) i zdarzeń z życia codziennego według uporządkowanego planu. Wypracowania piśmienne co 3 tygodnie, na przemian domowe i szkolne.

Historja i geografia, 3 godziny tyg. Dzieje starożytne przy ciągłym uwzględnianiu geografii.

Matematyka, 4 godziny tyg. Algebra (2 godz. tyg.): 4 działania zasadnicze. Podzielność liczb. Największa wspólna miara i najmniejsza wspólna wielokrotność. Nauka o systemach liczb wogóle, a dziesiątkowym w szczególności. Ułamki zwykłe i dziesiętne. Stosunki i proporcje. Równania pierwszego stopnia o jednej i kilku niewiadomych. Geometrya (2 godz. tyg.): Planimetrya umiejętnie uzasadniana. — 3 zadania szkolne na półrocz.

Historja naturalna, 2 godziny tyg. W I. półroczu mineralogia: Krystalografia w krótkim zarysie. Systematyczny pogląd na minerały i ich fizyczne, chemiczne i inne pouczające właściwości. Najważniejsze wiadomości z geologii. W II. półroczu botanika: Charakterystyka grup roślinnych, tudzież cechy najważniejszych rzędów na podstawie budowy morfologicznej i anatomicznej postaci typowych; przygodnie o czynnościach życia roślin.

KLASA VI.

Religia, 2 godziny tyg. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński, 6 godzin tyg. Lektura: Sallustius, Cicero (1 mowa), Vergilius (Eklogi, wyj. z Georg. Eneidy I. ks.). Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne (w 1 godz. tyg.) na tle lektury, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem składni w obrębie słowa i nauki o właściwościach języka łacińskiego. — Zadania jak w klasie V.

Język grecki, 5 godzin tyg. Lektura: Homera Iliada (5 ksiąg), Herodot 1 księga w wyborze, Ksenofonta Pamiętniki o Sokratesie (wyjątki). Ćwiczenia gramatyczno-stylisty-

czne (1 godz.) na tle lektury, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem składni w obrębie słowa.

Zadania, jak w klasie V.

Język polski, 3 godziny tyg. Lektura: Czytanie cenniejszych dzieł literatury narodowej od połowy wieku XVI. do końca XVIII. według wypisów. Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem. Historia literatury od początku do końca wieku XVIII. Deklamacya, jak w klasie V. Wypracowania stylistyczne: 7 na półroczu, przeważnie domowe.

Język niemiecki, 4 godziny tyg. Gramatyka, jak w kl. V. Lektura prozaiczna, jak w kl. V. Poezya epicka i liryczna. Łatwiejsze utwory dramatyczne. Memorowanie, jak w kl. V. Obowiązkowa lektura domowa, jak w kl. V., oprócz tego dłuższe opowiadania i łatwiejsze komedye. Ćwiczenia w ustnem wyrażaniu myśli, jak w kl. V. Poetyka i stylistyka przy sposobności lektury. Podawanie wiadomości literackich w związku z lekturą, opowiadania z życia najwybitniejszych autorów. Wypracowania piśmienne, jak w kl. V., nadto tematy z hist. powsz., literatury staroż., streszczanie scen dramatycznych.

Historia i geografia, 3 godziny tyg. Dzieje Rzymian od Grakchów. Historia średniowieczna w połączeniu z geografią aż do odkrycia Ameryki.

Matematyka, 3 godziny tyg. Algebra: Potęgi, pierwiastki, logarytmy i równania II. stopnia o jednej niewiadomej. Geometria: Stereometria, goniometria i trygonometria do rozwiązywania trójkątów prostokątnych. Zadania i ćwiczenia domowe, jak w kl. V.

Historia naturalna, 2 godziny tyg. Najpotrzebniejsze wiadomości o budowie ciała ludzkiego i o czynnościach jego organów, z przygodnymi uwagami z zakresu higieny. Gromady zwierząt kręgowych i ważniejsze grupy zwierząt bezkręgowych w postaciach typowych z uwzględnieniem morfologii, anatomii i historii rozwoju; ważniejsze formy paleontologiczne.

KLASA VII.

Religia; 2 godziny tyg. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński, 5 godzin tyg. Lektura: Cicero (2 mowy, 1 pismo filozof.) Vergilius (2 księgi Eneidy). Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne (1 godz. tyg.) na tle lektury, połączone z uzupełnieniem nauki o szyku, figurach, tropach i okresach. Zadania, jak w klasie V.

Język grecki, 4 godziny tyg. Lektura: Demostenes (3 mowy), Homera Odysea (5 ksiąg). Ćwiczenia gramatyczne z przygodnym powtarzaniem i uzupełnianiem nauki o przyimkach, imiesłowach, partykułach i okresach. Zadania, jak w kl. V.

Język polski, 3 godziny tyg. Czytanie cenniejszych dzieł literatury narodowej w dłuższych wyjątkach według wypisów lub w całości; w 1. półroczu do Mickiewicza (włącznie), w 2. półroczu do Słowackiego (włącznie). Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowym. Historia literatury, (jak w klasie VI.) — do Słowackiego (włącznie) — Deklamacya. — Ćwiczenia ustne, polegające na zdawaniu sprawy z dzieł czytanych z własnej pilności.

Wypracowania stylistyczne: 5 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki, 4 godziny tyg. Lektura. Proza ustępuje zwolna miejsca poezji: poetyczna lektura obejmuje wybór z zakresu poezji średniowiecznej (w przekładzie nowoniemieckim), łatwiejsze utwory liryczne i epickie Schillera, Goethego i poetów XIX. stulecia; łatwiejsze dramaty Lessinga, Goethego, Schillera, Grillparzera. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa z tego samego zakresu, jaki obejmuje lektura szkolna. — Ćwiczenia w ustnym wyrażaniu myśli, jak w klasie V. — Poetyka, stylistyka i wiadomości literackie, jak w klasie VI. — Wypracowania piśmienne co miesiąc jedno, na przemian szkolne i domowe. Tematy wolne na podstawie podanej dyspozycji, tok myśli czytanych utworów poetycznych, streszczanie scen dramatycznych i całych aktów, charakterystyki osób, z zakresu historyi powszechnej i filologii klasycznej.

Historia i geografia, 3 godziny tygodnia. Historia nowożytna z uwzględnieniem wewnętrznych dziejów Europy i geografii aż do najnowszych czasów.

Matematyka, 3 godziny tygodnia. Algebra: Równania drugiego stopnia o jednej i dwu niewiadomych; równania wyższych stopni, dające się sprowadzić na równania kwadratowe; równania przestępne i nieoznaczone pierwszego stopnia. Szeregi. Rachunek procentu składanego i rent. Kombinacje i wzór Newtona. — Geometria: Trygonometria. Zastosowanie algebry do geometrii i analityka płaska. Zadania i ćwiczenia, jak w klasie V.

Fizyka, 3 godziny tygodnia. Ogólne własności ciał. Mechanika ciał stałych, płynnych i lotnych. Nauka o cieple. Chemia.

Propedeutika filozofii, 2 godziny tygodnia. Logika elementarna.

KLASA VIII.

Religia, 2 godz. tygodnia. Historia Kościoła katolickiego.

Język łaciński, 5 godz. tygodnia. Lektura: Horatius (wybór od, satyr i listów) i Tacitus (Annały). Ćwiczenia gramat.-stylistyczne (1 godz. tygodnia), jak w kl. VII. Zadania, jak w kl. V.

Język grecki, 5 godz. tygodnia. Lektura: Plato i Sofokles. Ćwiczenia gramatyczne, jak w kl. VII. Zadania, jak w kl. V.

Język polski, 3 godz. tygodnia. Czytanie dalszego ciągu celniejszych dzieł literatury narodowej wieku XIX. w dłuższych wyjątkach według wypisów, niektóre w całości. Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem. Historia literatury wieku XIX. — ciąg dalszy od Krasińskiego do końca. Deklamacja, jak w kl. V. Ćwiczenia ustne, jak w kl. VII. Wypracowania stylistyczne: w I. półroczu 5, przeważnie domowe, w II. półroczu 3, szkolne.

Język niemiecki, 4 godz. tygodnia. Lektura, jak w kl. VII. Utwory trudniejsze, jak Iphigenie auf Tauris Goethego, Sappho Grillparzera, Wallenstein Schillera, Faust Goethego, dramaty Szekspira w przekładzie niemieckim. Lektura obowiązkowa domowa. Ćwiczenia w ustnym mówieniu, jak w kl. VII., nadto wolne wykłady. Wypracowania pi-

śmienne, poetyka, stylistyka i wiadomości literackie, jak w kl. VII.

Historia i geografia, 3 godz. tyg. Historia państwa austro-węg. w zestawieniu z innemi państwami. W II. półroczu statystyka monarchii austro-węg. i powtórzenie historyi starożytnej.

Matematyka, 2 godz. tyg. Powtórzenie materiału 3 klas poprzednich, połączone z rozwiązywaniem zagadnień arytmetycznych i geometrycznych. Zadania i ćwiczenia domowe, jak w kl. V.

Fizyka, 3 godz. tyg. Magnetyzm, elektryczność, ruch falowy, akustyka, optyka i zasady astronomii.

Propedeutyka filozofii, 2 godz. tyg. Psychologia empiryczna.

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

Historia ojczyzna 1 godzina tygodniowo w kl. VI. dzieje Polski do Kazimierza Jagiellończyka, w kl. VII. dzieje Polski do końca.

Język francuski, 2 godziny tyg. w kl. V. (patrz II. kurs przygotowawczy), w kl. VI. razem z kl. VII.

Oddział niższy: Ten sam materiał, co na oddziale wyższym kursów przygotowawczych (patrz kurs II.).

Oddział wyższy: Lektura szkolna i domowa. Krótki pogląd na dzieje literatury francuskiej na podstawie lektury.

Wypracowanie piśmienne 1 na miesiąc.

Rysunki, 2 razy w tygodniu po 2 godziny:

Kurs niższy: Rysunek ornamentu z tablicy.

Kurs wyższy: Rysunek brył plastycznych na podstawie teorii perspektywy i rysunek ornamentu plastycznego.

Śpiew, 2 godziny tygodniowo: Wstępne wiadomości o głosie, dźwięku i tonie. System liniowy, alfabet muzyczny i klucze. Ćwiczenie głosu na interwałach od primy do oktawy. Rytm. Znaki chromatyczne. Wyrażenia, zmieniające tempo. Uwagi o postawie przy śpiewie, wydobywaniu głosu i używaniu oddechu, ćwiczenie oddechu. Śpiewanie łatwych jedno i dwugłosowych pieśni. Budowa gam dyatonicznych durowych

i molowych. Gama chromatyczna. Nauka o tonacjach. Melodya i harmonia, akordy trzy i czterogłosowe. Interwale. Uwagi o poprawnem śpiewaniu i cieniowaniu. Stopniowe śpiewanie dwu, trzy i czterogłosowych pieśni świeckich i kościelnych tak polskich, jak i obcych kompozytorów.

Nadto prof. F. Chowaniec przerobił prywatnie kurs stenografii z uczenicami: kursu przygot. II. oraz kl. V., VI. i VII.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do I. klasy gimnazyalnej:

1. Religia: Wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nauki nabywają uczenie w szkole 4-klasowej.
2. Język polski: Czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli, opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego rozszerzonego i rozbiór jego części składowych, poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom z uwzględnieniem głównych zasad interpunkcji, piśmienny rozbiór jednego zdania pojedynczego; zdanie to ma być wyjęte z dyktatu.
3. Język niemiecki: Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków, odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych w stronie czynnej i biernej, odmiana najzwyczajniejszych czasowników mocnych, zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku polskim.
4. Rachunki: Pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w 4 działaniach liczbami całemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość miar metrycznych.

Od egzaminu ustnego z religii, języka polskiego, niemieckiego i rachunków uwalnia się uczenie, które w świadectwie szkoły ludowej otrzymały cenzurę „dobry” i takąż notę otrzymały przy piśmiennym egzaminie.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym na I. kurs przygotowawczy:

1. Religia: Znajomość historii biblijnej, katechizmu i głównych rzeczy z liturgiki.
2. Język polski: Czytanie płynne i wyraziste; objaśnienie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami; znajomość odmian, tudzież zdania pojedynczego i złożonego wraz z rozbiorem jego części składowych pod względem składni, zgody i rzędu; poprawne napisanie dyktatu.
3. Język niemiecki: Czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmiany rodzajników, imion i czasowników słabych i najzwyczajniejszych mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znajomym i dość poprawne wyrażanie się o rzeczach codziennego życia; poprawne napisanie nie zbyt trudnego dyktatu.
4. Rachunki: Biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi i ułamkami zwyczajnymi i dziesiętnymi; pewność w tabliczce mnożenia; stosunki i proporcye z zastosowaniem do potrzeb codziennego życia; znajomość miar i wag metrycznych.

IV.

Tematy wypracowań piśmiennych w r. szk. 1906/7.

A. W języku polskim.

- Klasa V. 1. Dwór Sędziego w Soplicowie (dom.). 2. Odysseus w jaskini Potifema (szk.). 3. Zemsta Jacka Soplicy (dom.). 4. Treść i myśl zasadnicza gawędy A. Mickiewicza: Popas w Upicie (szk.). 5. Koleje życia Latarnika (dom.). 6. Śmierć najmłodszej córki Araba (szk.). 7. Zajazd na Soplicowo (dom.). 8. Tęsknota za ojczyzną (na podstawie noweli „Sruł z Lubertowa“ (szk.). 9. Losy Haliny (dom.). 10. Tok myśli w „Śpiewie Janusza“ (szk.). 11. Wina i pokuta Jacka Soplicy (dom.). 12. Typy marnotrawców w „Marnotrawstwie“ Krasińskiego (szk.).

Klasa VI. 1. Autobiografia Janickiego (szk.). 2. Co i jak czytać należy (dom). 3. Orzechowski jako rzecznik poglądów szlacheckich (szk.). 4. Jak zużytkowujemy żelazo? (dom.). 5. Znaczenie polityczne „Odprawy posłów” (szk.). 6. Wyjaśnić zdanie Kochanowskiego: Nie fortune, ale cnocie ufać trzeba (dom). 7. Układ „Trenów” Kochanowskiego (szkol.). 8. Objaśnić przysłowie: Gutta cavat lapidem (dom). 9. „Żeńcy” Szymonowicza jako sielanka (szk.). 10. Stosunki wewnętrzne Polski wedle powieści „Ogniem i mieczem” (dom). 11. Kochanowski a Morsztyn o życiu wiejskim (szk.). 12. Która z postaci w „Trylogii” Sienkiewicza jest najsympatyczniejszą i dlaczego? (dom.). 13. Reforma szkół Konarskiego (szk.). 14. „Satyry” Krasickiego (dom.).

Klasa VII. 1. Rola Krasickiego w odrodzeniu społeczeństwa polskiego w XVIII. w. (dom.). 2. Prądy literackie w okresie X. Warszawskiego (szk.). 3. Charakterystyka Starosty (dom.). 4. Gustaw a Mickiewicz (szk.). 5. Charakterystyka Aldony (dom.). 6. Krótka treść i myśl przewodnia utworu Orzeszkowej p. t. [utwór dowolny] (dom.). 7. Zasadnicze motywy Improwizacyi (szk.). 7. Poezya Mickiewicza i jego życie (dom.). 9. Znaczenie emigracyi w literaturze polskiej (szk.). 10. Obraz Słowackiego na podstawie godziny myśli (dom.).

Klasa VIII. 1. Byronizm w pierwszych utworach Słowackiego (dom.). 2. Kto zwycięża w „Nieboskiej komedyi”? (szk.). 3. Ut sementem feceris, ita metas (dom.). 4. Idea miłości i ofiary u Krasińskiego (szk.). 5. Przeszłość i przyszłość Polski w utworach trzech wieszczów (dom.). 6. Trzy pokolenia Starzyckich (szk.). 7. W każdej chwili żywota, Czy przy pługu czy w koronie, Niechaj ci w umyśle stoją: Ojczyzna, nauka, cnota (dom.). 8. Myśl narodowa w literaturze polskiej XIX. wieku (szk.).

B. W języku niemieckim.

Klasa V. 1. Streit bringt Leid. (Auf Grund der Gellertschen Fabel „Der Prozeß”) (szk.). 2. Welchen Umständen verdanken die Phönizier den Aufschwung ihres Handels? (dom.). 3. Die Sage von Ödipus (szk.). 4. Wie konnte es den Grie-

chen der Sieg über die Perser gelingen? (dom.). 5. Die Sage von Iphigeniens Opferung und Rettung (szk.). 6. Wie sah das griechische Theaterhaus? (dom.). 7. Wie ist die Erde entstanden? (Nach dem geologischen und dem deutschen Unterricht) (szk.). 8. Die Siege Alexanders des Grossen in Asien (szk.). 9. Die Macht der Freundschaft (Schillers „Burgschaft“) (dom.). 10. Gedankengang in Müllers Gedicht: „Der Mönch von Heisterbach“ (szk.). 11. Die Bedeutung der Kohle i unserem wirtschaftlichen Leben (dom.). 12. Goethes Knabenzeit nach seinen eigenen Berichten. (Nach der Schullektüre) (dom.). 13. Ein Grieche erzählt als Augenzeuge die Entdeckung der Räuber des Ibykus (szk.). 14. Bedeutung der Wälder für das Klima. (Nach vorhergegangener Besprechung) (dom.).

Klasa VI. 1. Ein Ferientag (dom.). 2. Der Herbst (szk.). 3. Eine Fahrt nach Amerika in der ersten Klasse (dom.). 4. Die Königswahl in Rom nach Livius (dom.). 5. Das Glück von Edenhall. (Inhaltsaufgabe) (szk.). 6. Eine selbsterfundene Erzählung (dom.). 7. Die Bedeutung Heinrichs I. für Deutschland (szk.). 8. Umwandlung aus der direkten in die indirekte Rede (dom.). 9. Der diesjährige Winter (dom.). 10. Wohin und warum wandern die Menschen (szk.). 11. Inwiefern betrifft Kochanowskis „Abfertigung der griechischen Gesandten“ die damaligen Verhältnisse in Pollen (dom.). 12. Eine Übersetzung aus Hommer (szk.).

Klasa VII. 1. Weshalb wird Maria Stuart im Gefängnis (szk.). 2. Die Stellung der Frau im Altertum (dom.). 3. Welchen Eigenschaften verdankt Egmont seine Beliebtheit? (szk.). 4. Die Bedeutung des Meeres (dom.). 5. Erziehung im Altertum und in der Neuzeit (dom.). 6. Der historische Hintergrund in Schillers „Wallenstein“ (szk.). 7. Das Schrift- und Buchwesen im Altertum und in der Jetztzeit (dom.). 8. Willst du, daß' wir mit hinein In das Haus dich bauen, Laß es dir gefallen, Stein, Daß wir dich behauen (dom.). 9. Welche Umstände führten den offenen Abfall Wallensteins vom Kaiser herbei? (szk.). 10. Wohltätig ist des Feuers Macht, Wenn sie der Mensch bezähmt, bewacht (dom.).

Klasa VIII. 1. Die Beziehungen zwischen Osten und Westen im Altertum (dom.). 2. Die Erfindungen der Neuzeit (szk.). 3. Warum schildert Homer keine körperliche Schönheit? (dom.). 4. Welche der europäischen Nationen hat sich um die Erhaltung des Christentums das meiste Verdienst erworben? (szk.). 5. Welcher Held in der Geschichte gefällt mir am besten? (dom.). 6. Das griechische Theater und die Form des altklassischen Dramas (szk.). 7. Die Wahl des Lebensberufs (dom.). 8. Orient und Occident in der Neuzeit (szk.).

C. Przy egzaminie dojrzałości.

1. Z języka łacińskiego:
 - a) Przetłómaczyć na język polski tekst, wyjęty z Cicerona Tusculanarum Disputationum (l. V. c. 2.).
 - b) Przetłómaczyć na język łaciński tekst polski, wyjęty z hist. star. Poplińskiego, p. t. Ostatnie chwile Temistoklesa.
 2. Z języka greckiego:
Przetłómaczyć na język polski tekst, wyjęty z Homera: Ilias (l. XXII.).
 3. Z języka polskiego:
Wpływy literatur obcych w piśmiennictwie polskim.
 4. Z języka niemieckiego:
Die wechselseitigen Beziehungen des Ostens und Westens im Mittelalter und in der Neuzeit.
 5. Z matematyki:
 - 1) $x^2 + y^2 + x + y = 140$.
 $xy = 50$.
 - 2) Koło, które z elipsą $25x + 36y^2 = 900$ ma równą powierzchnię, ma swój środek w punkcie przecięcia się prostych $2y + 3x = 12$ i $4y - x = 23$. Jakie jest równanie tego koła?
 - 3) Obliczyć powierzchnię pasa sferycznego między równoleżnikami Paryża i Petersburga. Szerokość geograficzna Paryża $= 48^\circ 50' 11''$, Petersburga $= 59^\circ 56' 30''$; promień ziemi $= 6377.4$ km.
-

V.

Stan zbiorów naukowych.

1. Biblioteka,

Biblioteka polska dla uczenic liczy dzieł 362 w 496 tomach.

W r. b. przybyło 121 dzieł, w 145 tomach. Większą część zakupiono z miesięcznych datków, składanych w tym celu przez uczennice, reszta pochodzi z darów:

Aischylos, Persowie, w przekł. J. Szujskiego (dar); Alcott, Pięć ciotek i siedmiu kuzynków Elżuni (dar); Armstrong, Wśród chmur i słońca; Anczyz, Zwierzęta mówiące, Przygody prawdz. żeglarzy i podróżników pośród dzikich ludów; Bartus E., Pole dyamentowe; B. Julia, Własach Sumatry (dar); Beecher-Stowe, Chata wuja Toma; Bełza, Za Apeninami; Berthet, Przyjaciół Edwardka; Bogusławska, Z dworów i chat; Bolesławita, My i oni; Brückner, Cywilizacya i język, Dzieje języka polskiego; Bukowiecka, Jak się dusza budziła w Józiu, Wspomnienia podlotka; Burckhardt, Dzieje odrodzenia (2 t.); Burnett, Mały lord; Byron, Manfred, Więzień Chilonu; Cervantes, Przygody Don Kichota zła Manczy; Chęciński, Robinson szwajcarski (dar); Chmielowski, Adam Mickiewicz, Kobiety autorki XIX. w., Nasi powieściopisarze (2 t.); Córka cyganki (dar); Czajkowski, Owruczanin, Wernyhora (dar); Dyakowski, Nasz las i jego mieszkańcy; Faleński, Meandry; Flammarion, Światy nieznane; Fredro, Nikt mnie nie zna, Wielki człowiek do małych interesów; Gałęzowska, Błysk słońca, Po ciernistej drodze, Spełniło się, Wnuki; Geikie, Geologia; Goszczyński, Dzieła (2 t.); Henty, Lew św. Marka; Hoffmann, Głos pana nad pany (dar), Jaka praca taka płaca (dar), Prawda zawsze zwycięża (dar), Srebrnik (dar), Ten co ponad obłokami (dar), Wuj i siostrzeniec (dar), W pobliżu bieguna (dar); Hoffmanowa-Tańska, Dziennik Franciszki Krasińskiej (2 vol.); Ibsen, Dzika kaczka, Rycerze północy; Jeske-Choiński, Tyara i korona; Jeż, Uskoki; Junosza, Fotografie wioskowe; Kasprówicz, Wybór poezyi; Konopnicka, Mickiewicz, jego życie i duch; Korzeniowski, Mnich (dar); Kozłowski, Co i jak czytać należy; Kraków Paulina, Wspomnienia wy-

gnanki; Krechowiecki, Fiat lux, Królewskie dziecię (dar); Laskarys, Pamiątki starego szlachcica, Przygody Jana Chryzostoma Paska; Lazarusówna H., Nello i Patrasz (dar); Lytton, Ostatnie dni Pompei; Łoziński, Zaklęty dwór; Maciejowski, Nafta; Maciejowski i Miciński, Marcin Łuba; Maeterlink, Wnętrze, Intruz; Mayne-Reid, Dolina bez wyjścia; Morawska, Giermek książęcy, Królewicz, Niedźwiedź, Przygody Mik. Reja; Muther, Historia malarstwa; Müller, Młodość sławnych ludzi; Niewiadomska; W kółku rodzinnem; Odyniec, Listy z podróży, 4 t.; Orzeszkowa, Meir Ezofowicz, wyd. dla młodzieży, Mirtala, Nad Niemnem, O kobiecie, Kilka słów w sprawie kobiet, Wybór pism, 4 t.; Piasecka, Wspomnienia Haliny; Popławska, Dla przyszłości; Przyborowski, Król Krak i królowa Wanda, Myszy króla Popiela, Szwedzi w Warszawie, Szwoleżer Stach; Prus, Pisma, wyd. jubil., 4 t. Reymont, Sprawiedliwie; Rodziewiczówna, Błękitni, Kwiat lotosu, Ona, Straszny dziadunio, Z głuszy; Sienkiewicz, Nowele, 2 tomy; Słowacki, Balladyna (dar), Marya Stuart (dar), Żmija (dar); Święcicki, Historia literatury powszechnej, 7 t.; Skarga, Kazania sejmowe; Taine, Filozofia sztuki; Teresa Jadwiga, Dziedzice Otoka, Klementyna, Wielki król, W słońcu, Z lat minionych; Ujejski, Maraton i Skargi Jeremiego (dar), Pisma, 2 t.; Verne, Domowa wojna; Warnka, Marysieńka (dar); Walter Scott, Ivanhoe; Weryho, Co się z czego robi; Wieniawski (Junosza), Pod wodę; Worsfold, O sędzie w literaturze; Zapolska (Maskoff), Zaszumi las, 2 t.; Zielińska, Wychowanka Wessłów (dar); Żeromski (M. Zych), Echa leśne, Ludzie bezdomni, 2 t.

Do powiększenia bibl. polskiej przyczyniły się następujące osoby: Rozmarynówna A., ucz. kl. VII., 3 dzieła; Sikorska T., ucz. kursu I. i Sikorska Z., ucz. kl. VII., 2 dzieła; Strasserówna Marya, ucz. kl. V., 15 dzieł; Rodzina ś. p. dyr. Trzaskowskiego 1 dzieło; nakładca w Brodach West, 2 dzieła.

2. Biblioteka niemiecka dla uczenie

liczy dzieł 78 w 89 tomach. — W roku bieżącym przybyło 59 dzieł w 70 tomach. Zakupiono ze składek miesięcznych uczenie

dział 37 w tomach 47, otrzymano w darze 15 dzieł od pf. J. Ippoldta, 1 w 2 egzemplarzach od autorów: pf. K. Bobrzyńskiego i P. Postla, 6 dzieł od rodziny ś. p. dyr. Br. Trzaskowskiego.

Udział uczenie i ruch książek w r. szk. 1906/7.

Klasa Kurs ()	Liczba wypożyczają- cych	Liczba wypoż. książek polskich	Liczba wypożyczają- cych	Liczba wypoż. książek niemieckich
I.	37	786	1	2
(1.)	35	482	4	5
(2.)	25	283	12	41
V.	25	217	16	42
VI.	21	100	11	11
VII.	28	157	23	47
VIII.	20	77	2	2
Razem	191	2102	69	150

Stan funduszu na bibliotekę uczenie.

Pozostało z r. szk. 1905/6	1 K 44 h
Ze składek uczenie wpłynęło	315 „ 48 „
Czysty dochód z wieczorku Mickiewiczowskiego	95 „ 98 „
Czysty dochód z przedstawienia kinematograf.	14 „ 60 „
Od p. Sułkowskiej z Jałty (Krym)	— „ 80 „
Od p. Menasse z Jasła	5 „ — „
Reszta ze składki na papier do egzaminu dojrzał.	3 „ 40 „

Dochód razem . . . 436 K 70 h

Wydatki: Kupno książek	384 K 80 h
Introligator	51 „ 90 „
Razem	436 K 70 h

3. Biblioteka podręczna dla nauczycieli

zawiera wydania klasyków łacińskich i greckich oraz podręczniki szkolne w liczbie 82 dzieł, tomów 83; w b. r. szk. zakupiono tomów 6, zaś 41 otrzymano w darze od rodziny ś. p. dyr. Bron. Trzaskowskiego.

4. Przybory do illustrowania klasyków starożytnych.

Zbiór składa się z 7 nrów obejmujących 21 sztuk.

W r. b. zakupiono: Cybulskiego, Tablice do nauki starożytności greckich i rzymskich (I., V., IX., XII., XIII., XV. a i XV. b); Seemanns, Wandbilder (Nr. 12., 45. i 115.).

5. Przybory do nauki geografii i historii.

Zbiór obejmuje: globus i 24 map ściennych.

Zakupiono w b. r. 7 map ściennych, amianowicie: Spruner-Bretschneider, Histor. Wand-Atlas Nr. 1., 3., 5., 8. i 10.; Alberto de Kampen, Tabulae maximae, IV. Imper. Romanum; K. Bamberg, Wandkarte von Asien.

6. Gabinet nauk przyrodniczych.

A. Zoologia.

Dział ten zawiera:

Szkieletów	4; razem	4
Czaszek	4; "	4
Ssaków wypchanych 0; w formal.	1; "	1
Ptaków " 9; "	0; "	9
Gadów " 0; "	6; "	6
Płazów " 0; "	3; "	3
Ryb " 3; "	5; "	8
Owadów suchych wszystkich rzędów gabi-		
lotek ściennych	3; "	3
Wijów suchych . . 0; w formal.	3; "	3
Pajęczaków suchych 0; "	2; "	2
Skorupiaków " 3; "	2; "	5
Robaków " 0; "	2; "	2
Mięczaków " 18; "	2; "	20
Oślennic " 0; "	2; "	2

Szkarłupni suchych . 6; w formal.	1; "	7
Jamochłonów " 8; "	0; "	8
Preparatów anatomicznych	5; "	5
Gniazd ptasich z jajami		1
Naskórek zaskrońca		1
Tablic ściennych		20

W b. r. szkolnym przybyło: ryjówka w formalinie, *Melopsittacus undulatus*, okaz wypchany (dary prof. J. Stacha); *Meandrina* i *Madrepora* (dar E. Jahrowny, ucz. kl. VI); gniazdo jaskółki dymówki z jajami (dar Stefana Ziobrowskiego, ucz. kl. VI. gimn. IV.); naskórek zaskrońca (dar M. Honkiszewskiej, uczenicy kl. VIII.); Tchawica, krtań i język ludzki w spirytusie (dar. prof. R. Gutwińskiego. Zakupiono z funduszków Zakładu: *Emys europaea* (situs), *Rana esculenta* (situs i układ nerwowy), *Helix pomatia* (situs), *Astacus fluviatilis* (situs i układ nerwowy).

B. Botanika.

Modele	2
Tablice: roślin jawnokwiatowych	18
" skrytokwiatowych	3
Okazy naturalne: śluzowców gatunków	6
grzybów "	4
przekrojów pni "	2
pasorzytów dwuliść.	2
symbiozy dwuliść. z bakteriami	2
korek z <i>Quercus suber</i>	1
owoce	3
Zielniki	3

W r. b. przybyło: Tablice ścienne Junga-Kocha: *Polystichum* i *Agaricus campestris* (zakupiono); *Claviceps purpurea*, *sclerotia* w kłosach żyta; *Ustilago maydis* (w form.); *Bovista*; grzybnia w drewnie (szlifowany przekrój); jemioła na gałęzi jodły (przekrój szlifow.); *Cuscuta* (na *Scabiosa ochroleuca*); korzenie bobu i robinii z brodawczkami zawier. bakterye (preparaty formalinowe); owoc *Saghus Rumphii*; owoc *Phytelphas macrocarpa* (darował prof. R. Gutwiński); ziel-

niczek glonów morskich (dar Zdz. Chmielewskiego, słuch. fil.);
korek dębu korkowego (dar ucz. V. kl. gimn. III., Pindelskiego).

C. Mineralogia i geologia.

Modele krystaliczne duże	6
Okazy: Pierwiastków	8
Siarczków	13
Tlenków	65
Solowców	23
Tlenkowców	103
Organolitów	41
Skał	29

W b. r. przybyło: Ametyst (2 soczewki), kryształ górny (2 socz.) [dar słuch. Uniw. J. Turskiej], limonit iłowy z Krynki, ochra żółta z Krynki, ochra tłusta ze Starachowic (z wyst. górniczej za pośrednictwem st. radcy górn. A. Gerżabka); żelazokwiecie (ofiarodawca nieznany); galman z Sosnowic (z wyst. gór.); soczewka krysz. CaCO_3 w węglu (dar ucz. I. kursu M. Rynarzewskiej); nafta i jej produkty (dar p. Klarfelda za wrotem kosztów flaszeczek i przesyłki); węgiel brunatny z Nierady, węgiel czarny z Tenczynka i Brzeszcza, glinka żółta i czerwona z kopalni „Zdziśław” w gub. radomskiej; dolomit z Ząbkowic, piaskowiec czerw. ogniotrwały z Tumlina; cynk wytopiony, cynk w blachach różnej grubości, surowiec lany z huty „Częstochowa”; koks ponaftowy i smoła ponafkowa ze Schodnicy; cerezyna; (z wystawy górniczej za pośrednictwem st. rad. górniczego Ant. Gerżabka).

7. Gabinet fizyczny

składa się z 43 numerów, obejmujących sztuk 272.

W r. b. zakupiono: tarczę optyczną Hardta; rurę barometryczną z żelaznem naczyniem; wagę hydrostatyczną; ciężarki do wagi; przyrządy do wykazania prawa Archimedesza; przyrządy do elektrolizy wody; statyw do przyrządów mechanicznych: dźwignię; 2 bloki; kołowrot; 4 wahadła; 6 ciężarków do machin; 2 lampy spirytusowe i 2 podwójne mufy.

8. Przybory do nauki rysunków

składają się z 3 podstaw drewnianych na modele, 19 modeli gipsowych ornamentów i 6 dużych modeli brył.

W b. r. przybyło: 2 podstawy drewniane na modele (zakupiono), 6 modeli brył (dar prof. Piccarda).

Do nauki śpiewu.

Fortepian.

Wszystkim P. T. Ofiarodawcom, którzy tak chętnie przyczynili się do pomnożenia zbiorów Zakładu, składa Dyrekcyja niniejszem wyrazy szczerzej wdzięczności i podziękowania.

VI.

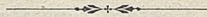
Pomoc koleżeńska.

Przychód :

Od grona nauczycielskiego	180 K
Ze składek uczeń Zakładu	70 „
Od p. Jarosiewicza	30 „
Od hr. Morstinowej	4 „
Od p. Tańskiej	3 „
Razem . . .	287 K

Rozchód :

Na opłatę szkolną 4 uczniom	280 K
Pozostaje na rok szkolny 1907/8	7 „

VII.

Statystyka uczenic.

	Klasa	Kurs przygot.		K l a s a				Razem
	I.	1.	2.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1. Liczba uczenic:								
Z końcem roku szk. 1905/6 było uczenic:								
a) publicznych:								
α) zwyczajnych . . .	—	25	20	22	29	25	24	145
β) nadzwyczajnych . .	—	—	3	2	—	—	—	5
b) prywatnych	—	2	—	—	—	1	—	3
Razem	—	27	23	24	29	26	24	153
Na początku roku szk. 1906/7 przyjęto:								
a) publicznych:								
α) zwyczajnych . . .	33	32	19	18	18	26	23	169
β) nadzwyczajnych . .	—	2	2	4	2	—	—	10
b) prywatnych	1	1	—	—	—	—	1	3
W ciągu roku wstąpiło . .	5	4	5	5	6	4	4	33
Wogóle przyjęto w r. 1906/7	39	39	26	27	26	30	28	215
I. z innych zakładów . . .	39	38	5	5	3	1	4	95
II. z tutejszego zakładu . .	—	1	21	22	23	29	24	120
W ciągu roku wystąpiło . .	4	3	1	2	—	2	1	13
Z końcem roku szk. 1906/7 było zatem	35	36	25	25	26	28	27	202
Między niemi było:								
a) uczenic publicznych:								
α) zwyczajnych . . .	34	33	22	21	24	28	26	188
β) nadzwyczajnych . .	—	2	3	4	2	—	—	11
b) uczenic prywatnych . . .	1	1	—	—	—	—	1	3
2. Według miejsca urodzenia:								
Z Krakowa	16	13 ¹	12	6	10	10	7	74 ¹
„ W. Ks. Krakowskiego . .	—	—	1	3	—	—	2	6
„ Galicji	14 ¹	18	10	13	8	16	12	91 ¹
„ Królestwa Polskiego . . .	3	3	—	2	3	1	3 ¹	15 ¹
„ Śląska austr.	—	—	—	—	2	—	—	2
Do przeniesienia	33 ¹	34 ¹	23	24	23	27	24 ¹	188 ³

	Klasa	Kurs przygot.		K l a s a				Razem
	I.	1.	2.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Z przeniesienia	33 ¹	34 ¹	23	24	23	27	24 ¹	188 ³
Z Czech	—	—	—	—	—	—	1	1
" Bośni	—	—	1	—	1	—	1	3
" Węgier	—	—	—	—	2	—	—	2
" Rosyi	1	—	—	—	1	—	—	2
" Francyi	—	—	—	—	—	—	1	1
" Turcyi	—	1	—	—	—	—	—	1
" Ameryki	—	—	1	—	—	—	—	1
Razem	34 ¹	35 ¹	25	25	26	28	26 ¹	199 ³
3. Według miejsca po- bytu rodziców było:								
a) miejscowych	23	22 ¹	20	17	19	22	15	138 ¹
b) zamiejscowych	11 ¹	13	5	8	7	6	11 ¹	61 ²
Razem	34 ¹	35 ¹	25	25	26	28	26 ¹	199 ³
4. Według stanu ro- dziców było:								
Córek urzęd. państw. i prof.	8	6	10	6	11	8	7	56
" " autonomicz.	1	3	1	—	1	4	2	12
" " prywatnych	6	3	3	4	—	3	6	25
" wojskowych	1	—	—	—	—	—	—	1
" adwokatów i notar.	2	5	2	3	1	1	1	15
" lekarzy	4	2	1	2	4	1	1	15
" aptekarzy	1	—	1	1	1	—	—	4
" właścicieli dóbr	3	2	—	—	—	—	2	7
" dzierżawców dóbr	1	—	—	1	—	—	—	2
" artystów i przemysł.	3	3	3	3	3	2	—	17
" literatów	1	1	—	—	—	—	—	2
" nauczycieli ludow.	—	2	1	—	—	2	3	8
" bankierów	1	—	—	—	—	—	—	1
" kupców	—	—	1	2	3	2	—	8
" rzemieślników	2	3	1	—	1	3	—	10
" sług państwowych	1	1	—	—	—	1	—	3
" oficyal. prywatnych	—	1	1	—	—	1	2	5
" wdów (bez okr. stan.)	—	3	—	2	1	—	3	9
" emeryt. (bez okr. stan.)	—	1	—	1	—	—	—	2
5. Według języka oj- czystego było:								
Polek	34 ¹	35 ¹	25	25	26	28	26 ¹	199 ³

6. Według wyznania religijnego było:	Klasa	Kurs przygot.		K l a s a				Razem
	I.	1.	2.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Rzymsko-katolickiego . . .	29 ¹	32	23	20	23	25	21 ¹	173 ³
Grecko-katolickiego . . .	—	—	—	—	—	—	1	1
Ewangelickiego	—	1	1	—	—	—	—	2
Mojżeszowego	5	2 ¹	1	5	3	3	4	23 ¹
Razem	34 ¹	35 ¹	25	25	26	28	26 ¹	199 ³
7. Wiek uczenic:								
Z końcem r. szk. 1906/7 było uczenic mających ukończ.:								
Lat 10	3	—	—	—	—	—	—	3
" 11	16 ¹	—	—	—	—	—	—	16 ¹
" 12	9	6 ¹	—	—	—	—	—	15 ¹
" 13	4	12	1	—	—	—	—	17
" 14	2	10	12	2	—	—	—	26
" 15	—	2	8	5	2	—	—	17
" 16	—	3	4	10	10	—	—	27
" 17	—	1	—	5	8	6	3 ¹	23 ¹
" 18	—	—	—	2	3	10	10	25
" 19	—	—	—	1	2	7	10	20
" 20	—	—	—	—	—	3	1	4
" 21	—	—	—	—	—	2	—	2
" 22	—	—	—	—	—	—	1	1
" 23	—	1	—	—	—	—	1	2
" 24	—	—	—	—	—	—	—	—
" 25	—	—	—	—	—	—	—	—
" 26	—	—	—	—	—	—	—	—
" 27	—	—	—	—	—	—	—	—
" 28	—	—	—	—	1	—	—	1
Razem	34 ¹	35 ¹	25	25	26	28	26 ¹	199 ³
8. Klasyfikacya uczenic:								
a) Z końcem r. szk. 1906/7 otrzymało:								
Stopień celujący	12 ¹	14 ¹	6	12	13	11	7	75 ²
" I.	19	18	18	8	10	14	19 ¹	106 ¹
" II.	1	1	1	—	1	2	—	6
" III.	1	—	—	—	—	—	—	1
Do egz. popr. przeznaczono	1	2	—	3	2	1	—	9
Do egz. uzupełniającego .	—	—	—	1	—	—	—	1
Nie klasyfikowano	—	—	—	1	—	—	—	1
Razem	34 ¹	35 ¹	25	25	26	28	26 ¹	199 ³

	Klasa		Kurs przygot.		K l a s a				Razem
	I.		1.	2.	V.	VI.	VII.	VIII.	
b) Uzupełnienie klasyfikacji za rok szk. 1905/6:									
Do egz. popr. przeznaczono	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Egzamin popr. złożyło . .	—	—	—	—	1	—	—	—	1
c) Ostateczny wynik klasyfikacji za rok szk. 1905/6:									
Stopień celujący otrzymało	—	8	7	13	15	11	7	61	
" I. "	—	17 ¹	14	11	14	14 ¹	17	87 ²	
" II. "	—	—	1	—	—	—	—	1	
" III. "	—	—	1	—	—	—	—	1	
Nie klasyfikowano . . .	—	0 ¹	—	—	—	—	—	0 ¹	
Razem . . .	—	25 ²	23	24	29	25 ¹	24	150 ³	
9. Uczęszczanie na naukę przedmiotów nadobowiązkowych:									
1. Historia ojczysta . . .	—	—	—	—	25	28	—	54	
2. Język francuski . . .	—	36	25	20	24	28	—	133	
3. Stenografia . . .	—	—	5	3	5	7	—	20	
4. Rysunki . . .	8	9	8	5	7	6	—	43	
5. Śpiew . . .	6	5	6	3	2	5	2	29	

VIII.

**Klasyfikacya uczenic za II. półrocze roku
szkolnego 1906/7.**

KLASA I.

Stopień pierwszy z odznaczeniem otrzymały:

Chorabikówna Michalina
Chowańcówna Marya
Gutwińska Helena
Hirschówna Wanda
Hruby Henryka
Jakubowska Jadwiga

Królikowska Janina
Kwiecińska Marya
Narzymska Janina (pryw.)
Nowińska Marya
Pawłowska Leonia
Pfauówna Elza

Tetmajerówna Klementyna.

Stopień pierwszy otrzymały:

Bartikówna Janina
Bogucka Michalina
Bojarska Zofia
Brynkówna Helena
Dettloffówna Anna
Dobrzańska Leonia
Feillówna Kamilla
Gramatykówna Janina
Jerôme Zofia

Kasprowiczówna Anna
Klugerówna Jadwiga
Kwiecińska Wanda
Merdingerówna Helena
Michalikówna Zofia
Mroczkowska Anna
Murdzieńska Bronisława
Sędzimirówna Julia
Tokarska Janina

Wachtłówna Janina.

Stopień drugi otrzymała 1, stopień trzeci otrzymała 1; do egzaminu poprawczego przeznaczono 1.

KURS I. PRZYGOTOWAWCZY.

Stopień pierwszy z odznaczeniem otrzymały:

Ancutówna Irena	Kurpielówna Irena
Dadleżówna Janina	Kuźmiczówna Janina
Fromowiczówna Henryka (pryw.)	Obmińska Helena
Gadulska Irena	Pacanowska Marya
Gajewska Wanda	Piórkówna Celina
Grażyńska Anna	Ruxerówna Ida
Kręglówna Gizela	Stocka-Sosnowska Wanda (nad.)
Szaynowska Stanisława.	

Stopień pierwszy otrzymały:

Bandurówna Helena	Kubatówna Helena
Bojarska Aniela	Kusibówna Marya
Burzyńska Helena	Langmanówna Janina
Cynówna Olimpia	Mikiewiczówna Irena
Grzybowska Zenobia	Mikołajska Jadwiga
Gürtlerówna Marya	Rynarzewska Marya
Jakubowska Wanda	Weiglówna Władysława
Kellemówna Stefania	Wnorowska Helena
Kriegerówna Wanda (nadm.)	Zabłocka Jadwiga.

Stopień drugi otrzymała 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2.

KURS II. PRZYGOTOWAWCZY.

Stopień pierwszy z odznaczeniem otrzymały:

Bartikówna Alina	Nieciówna Wanda
Czubkówna Zofia	Pierchalanka Wanda
Langerówna Zofia	Spadalikówna Stefania (nadm.).

Stopień pierwszy otrzymały:

Bergelówna Janina (nadm.)	Dahlke Henryka
Bocheńska Aniela	Jaklińska Zofia
Chmurska Jadwiga	Jaroszewiczówna Marya
Dadleżówna Helena	Kurkówna Alicya

Münnichówna Marya	Schiffmannówna Ewa
Nowakówna Hildegarda	Skwirczyńska Janina (nadzw.)
Piątkowska Anna	Spiechowiczówna Janina
Polkówna Marya	Stokłosińska Zofia
Pstruszyńska Eugenia	Wachholzówna Józefa

Stopień drugi otrzymała 1 uczenica.

KLASA V.

Stopień pierwszy z odznaczeniem otrzymały:

Bąkowska Marya	Malczewska Julia
Drobniakówna Apolonia	Niemcówna Stanisława
Goldgartówna Dela (nadzw.)	Nowakówna Janina
Grafczyńska Melania	Ruxerówna Mieczysława
Kriegerówna Kamila (nadzw.)	Salzówna Melania
Kuźmiczówna Stefania	Ungerówna Marta.

Stopień pierwszy otrzymały:

Gerżabkówna Olga	Piątkowska Lucyna
Gutwińska Irena	Piccardówna Janina
Marcoin Lucyna	Popielówna Ewelina
Mieszkowska Janina	Sędzimirówna Seweryna.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczenice, do uzupełniającego 1; nie klasyfikowano z powodu dłuższej nieobecności 1.

KLASA VI.

Stopień pierwszy z odznaczeniem otrzymały:

Czarnkówna Aldona	Przybylska Zofia
Czubkówna Marya	Regiecówna Kazimiera
Hieropolitańska Aniela (nadzw.)	Schabbusówna Władysława
Jakubowska Anna	Schreyerówna Elżbieta
Petelenzówna Zofia	Szarłowska Helena
Ponikłówna Aleksandra	Tretiakówna Zofia

Zbyszewska Jadwiga.

Stopień pierwszy otrzymały:

Chramcówna Jadwiga	Michnikówna Jachet
Grosserówna Elżbieta	Olesiówna Marya
Gutmannówna Ida	Piwnicka Marya
Hieropolitańska Leonilla (nadz.)	Porębska Zofia
Jahrówna Ella	Wojciechowska Marya (nadz.).

Stopień drugi otrzymała 1, do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 2.

KLASA VII.

Stopień pierwszy z odznaczeniem otrzymały:

Antoniewiczówna Marya	Medwecka Zofia
Bierońska Eugenia	Rozmarynówna Anna
Drobnerówna Czesława	Stafiejówna Jadwiga
Kuźmińska Stanisława	Stafiejówna Teresa
Kwiatkowska Wanda	Stolarzewiczówna Marya
Wiśłocka Wanda.	

Stopień pierwszy otrzymały:

Feldblumówna Berta	Kopystyńska Zofia
Fritzówna Jadwiga	Matusikówna Petronela
Ginałska Stefania	Paszkowska Janina
Godzielińska Helena	Rosenzweig Malwina
Grzybowska Marya	Smolarska Aleksandra
Horoszkiewiczówna Walentyna	Wójcikówna Helena
Zielińska Marya.	

Stopień drugi otrzymały 2 uczennice, do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 1.

KLASA VIII.

Stopień pierwszy z odznaczeniem otrzymały:

Gajewska Helena
Gąsiorowska Marya
Kwiatkowska Zofia

Niebieszczańska Joanna
Raynelówna Jadwiga
Rettichówna Sali

Seidlówna Helena.

Stopień pierwszy otrzymały:

Dettloffówna Zofia
Gostwicka Janina
Guttmanówna Aleksandra
Honkiszewska Marya
Karyłowska Wanda
Kaschnitzówna Wanda
Kisielewiczówna Helena
Koneczna Bronisława
Kopystyńska Janina
Krzywdziakówna Józefa

Mikiewiczówna Anna
Skalska Kazimiera
Skubówna Zofia
Spitzerówna Olga
Staszewiczówna Wanda
Tańska Helena (pryw. nadzw.)
Ungerówna Anna
Wnorowska Marya
Zienkowska Halina
Żulińska Zofia

**Wynik egzaminu dojrzałości w terminie letnim
roku szkolnego 1906/7.**

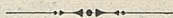
Do egzaminu ustnego przystąpiło uczenic publicznych . . .	26
" " " " " eksternistek . . .	2
Z tych uznano za dojrzałe z odznaczeniem	12
" " za dojrzałe	15
Reprobowano na rok	1
Razem . . .	28

Świadectwo dojrzałości otrzymały:

Dettloffówna Zofia
Gajewska Helena (z odzn.)
Gąsiorowska Marya (z odzn.)
Gostwicka Janina

Guttmanówna Aleksandra
Honkiszewska Marya (z odzn.)
Karyłowska Wanda (z odzn.)
Kaschnitzówna Stefania

Kisielewiczówna Helena	Raynelówna Jadwiga (z odzn.)
Koneczna Bronisława	Rettichówna Sali (z odzn.)
Kopystyńska Janina	Seidlówna Helena (z odzn.)
Krzywdziakówna Józefa	Skalska Kazimiera
Kwiatkowska Zofia (z odzn.)	Skubówna Zofia
Menasse Gizela (ekstern.)	Spitzerówna Olga
Menasse Marya (ekstern.)	Staszewiczówna Wanda
Mikiewiczówna Anna (z odzn.)	Ungerówna Anna
Niebieszczańska Joanna (z odz.)	Zienkowska Haliha (z odzn.)
Żulińska Zofia (z odzn.).	

Ogłoszenie.

Wpisy uczenie tak publicznych jakoteż prywatnych do klasy I. i II., na 1. i 2. kurs przygotowawczy i do klas V.—VIII. na rok szkolny 1907/8 odbywać się będą w d. 26., 27. i 28. czerwca od godziny 12—1 przed południem i od 4½—6 po południu, a w trzech ostatnich dniach sierpnia od godz. 11—1 i od 3—5.

Uczenice tutejszego zakładu muszą przy wpisie wykazać się świadectwem szkolnem z ostatniego półrocza.

Uczenice, wstępujące do I. klasy, mają przy wpisie przedłożyć:

1. Metrykę chrztu lub urodzenia na dowód, że ukończyły już 10. rok życia, albo ukończą go przed 1. stycznia 1908. roku;
2. Świadectwo szkolne za ostatnie półrocze, jeżeli pobierały naukę w szkołach publicznych.

Uczenice, chcące uzyskać przyjęcie na I. rok przygotowawczy, muszą przedłożyć:

1. Metrykę chrztu lub urodzenia, stwierdzającą, że uczenica ukończyła już 12. rok życia, albo ukończy go przed 1. stycznia 1908. roku;
2. Świadectwo szkolne za ostatnie półrocze 6. klasy wydziałowej, jeżeli uczęszczały do szkół publicznych.

Przy egzaminie wstępnym do klasy I., który odbywać się będzie o godz. 3. po południu w d. 27. i 28. czerwca i ostatniego dnia sierpnia, uczenice korzystają z ulg, przyznawanych uczniom wstępującym do gimnazjum.

Od egzaminu wstępnego na I. kurs przygotowawczy, który odbędzie się w tychsamych dniach w czerwcu i ostatniego dnia sierpnia, uwalnia świadectwo ukończonej 6. klasy wydziałowej z bardzo dobrym postępem.

Egzamina wstępne do wyższych klas odbywać się będą po wakacjach w pierwszych 3 dniach września za opłatą 24 koron.

Wpisowe opłacają nowo wstępujące uczenie w kwocie 10 koron, inne 5 koron.

Opłata szkolna wynosi rocznie 200 koron, które dla dogodności rodziców mogą być spłacane po 20 koron, w ciągu pięciu pierwszych dni każdego miesiąca.

Uczenie, mogące stwierdzić świadectwem ubóstwa nieza-
możność rodziców i wykazać się świadectwem o bardzo dobrych
postępach, mogą wnieść podania do Dyrekcyi przed 15. września,
a konferencya grona nauczycielskiego może w wyjątkowych przy-
padkach udzielić uwolnienia od połowy opłaty szkolnej.

Tak jak w roku ubiegłym będzie Grono udzielać i w roku
szkolnym 1907/8 rodzicom i opiekunom — informacji o zacho-
waniu się i postępach uczenic w każdą pierwszą niedzielę po
odbytej konferencyi okresowej. O tem zawiadamia każdym razem
Dyrekcya uczenie okólnikiem, a te mają ogłoszony im termin
podać do wiadomości rodziców i opiekunów. W interesie własnym
zechcą przeto P. T. Rodzice i Opiekunowie porozumiewać się
z Gronem przynajmniej w tych dniach, gdyż tylko rzetelne
współdziałanie domu ze szkołą umożliwi szkole osiągnięcie
dobrych rezultatów tak pod względem dydaktycznym jako też
i pedagogicznym.

R. Gutwiński.

Wykaz książek szkolnych,

które w roku szkolnym 1907/8

w tut. Zakładzie będą używane.

Klasa I.	Klasa II.	Kurs I.	Kurs II.	Klasa V.	Klasa VI.	Klasa VII.	Klasa VIII.
Wielki katechizm religii katol Kraków 1903 Zastwierdzony przez Episkopat Austr w dn 9 kwietnia 1894 opr. K - 60 Samolewicz. Zwięzła gramatyka języka łacińskiego Wyd 2-5. Lwów 1903 opr. K 1 Steiner i Scheindler Ćwiczenia łacińskie dla I klasy. Wyd 4, oprac. przez A Frączkiewicza i F Próchnickiego Lwów 1905 opr. K 1 50 Konarski. Zwięzła gramatyka języka polsk Lwów 1902. opr. K - 50 Próchnicki i Wójcik Wypisy polskie dla I klasy. Wyd 3 4 Lwów 1905 opr. K 1 50 German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla I klasy. Wyd. 6. Lwów 1906. opr. K 1 80 Romer. Geografia. Lwów 1904. K 1 40 Nowe wydanie w druku. Ignacy Kranz Arytmetyka i Algebra Cz I na kl. I. i II. Kraków 1904 K 1 80 Ignacy Kranz Geometria poglądowa dla niższych klas szkół średnich. Część I na klasę I i II Kraków 1907. K 1 30 Nusbaum-Wisniowski Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wyd 1 i 2 Lwów 1906. K 3 40 Rostafiński Botanika szk na klasy niższe. Wyd 1-5. Kraków 1904 K 2 30	Ks Dąbrowski. Historia biblijna zakonu starego. Wyd 1-4 Stanisławów 1899 opr. K 1 40 Samolewicz Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 1-5. Lwów 1903. opr. K 1 Steiner i Scheindler Ćwiczenia łacińskie dla II kl oprac przez A Frączkiewicza i F Próchnickiego Lwów 1905. opr. K 2 Konarski Zwięzła gramatyka języka polskiego Lwów 1902 opr. K - 50 Próchnicki i Wójcik Wypisy polskie dla II klasy. Wyd. 1-3 Lwów 1905. opr. K 1 80 German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla II klasy. Wyd 4 Lwów 1904. opr. K 2 20 Baranowski i Dziedzicki. Geografia powszechna w oprac dr. Eug. Romera Wyd 11. Lwów 1906 opr. K 2 80 Kozenn-Gustawicz Atlas geograf Wiedeń 1906 Semkowicz Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I Wyd 2. Lwów 1901 opr. K 1 - Wyd III. w druku. Putzger-Bojarski Atlas historyczny Ignacy Kranz. Arytmetyka i Algebra. Cz I na kl. I. i II Kraków 1904 K 1 80 Mocnik-Maryniak Geometria poglądowa Część I Wyd 6-8 Lwów 1904. opr. K 1 50 Nusbaum-Wisniowski Wiad z zoologii dla niższych klas szkół średnich Lwów 1904 K 3 20 Rostafiński Botanika szk. dla kl niższ. Wyd 1-5. Kraków 1904. K 2 30	Ks Dąbrowski. Hist bibl. zakonu starego K 1 40 Ks Dąbrowski Hist bibl zak nowego Wyd. 1-3. Stanisławów 1902 opr. K 1 60 Samolewicz-Sołtysik. Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5-8. Lwów 1906 opr. K 2 40 P Próchnicki Ćwiczenia łac dla kl III. Wyd. 2-4. Lwów 1903 opr. K 1 60 Ćwikliński. Gramatyka języka greckiego Wyd 3. Lwów 1902 opr. K 3 40 Taborski-Winkowski Ćwiczenia greck. Lwów 1905. Wyd II. opr. K 2 80 Małecki Gramatyka języka polsk. szk Wyd 9-10 Lwów 1906 opr. K 2 40 Czubek-Zawiliński. Wypisy polskie dla III. klasy. Lwów 1904. Wyd II. opr. K 2 - German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla kl III Wyd. 3 Lwów 1902. opr. K 2 40 Jahner. Deutsche Grammatik Wyd 2. Lwów 1903. opr. K 2 20 Baranowski i Dziedzicki Geografia powszechna Wyd 6 9 Lwów 1902 opr. K 2 80 Semkowicz Opowiadania z dziejów powszechnych Część II. Wyd. 1 2. Lwów 1905 opr. K 2 - Ignacy Kranz. Arytmetyka i Algebra Cz II Kraków 1904. opr. K 1 80 Ignacy Kranz Geometria poglądowa jak w kl I Zoologia i botanika jak w klasie I Wiśniowski Wiadomości z mineralogii dla klas niższych. Lwów 1903. opr. K 1 60	Wielki kat rel katol. jak w klasie I. K - 60 Ks Jougan Liturgia Wyd 3. Lwów 1906. opr. K 1 40 Samolewicz-Sołtysik Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd 5 7 Lwów 1901. opr. K 2 40 Próchnicki. Ćwiczenia łac dla kl. IV. Wyd 1-3 Lwów 1905 opr. K 2 Caesar Commentarii de bello Gallico. Ćwikliński Gramatyka języka greckiego. Wyd 3. Lwów 1902. opr. K 3 40 Taborski-Winkowski. Ćwiczenia greck. Lwów 1905. Wyd II. opr. K 2 80 Małecki Gramatyka języka polsk szk. Wyd 9. i 10 Lwów 1906 opr. K 2 40 Czubek-Zawiliński. Wypisy polsk dla IV. kl. Wyd 1 i 2 1906. opr. K 2 40 German-Petelenz. Ćwicz niem. dla IV kl. Wyd 3. Lwów 1904. opr. K 2 60 Jahner Deutsche Grammatik Lwów 1903. Wyd 2. opr. K 2 20 Semkowicz. Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2. Lwów 1899 opr. K 2 - Benoni-Majerski Geografia austriac-węg. monarchii Wyd 5 zmienione i przerobione przez Bolesława Baranowskiego Lwów 1906 opr. K 1 20 Ignacy Kranz Arytmetyka i Algebra. Cz. II Kraków 1904 K 1 80 Mocnik-Maryniak. Geometria poglądowa Część II. Wyd. 3-6 Lwów 1902. opr. K 1 50 Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla niższych klas szkół średn. Wyd. 3 4. Kraków 1904 opr. K 2 -	Ks Dr. Maciej Sieniatycki. Ogólna katol. dogmatyka Lwów 1906. Livius. Wyd Majchrowicza Ovidius Wyd. Skupniewicza K 1 40 Samolewicz-Sołtysik Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd 5-7 Lwów 1901. opr. K 2 40 Lwów 1901. opr. K 2 40 Fiderer. Chrestom z pism Xenofonta Wyd. 1-3 Lwów 1902 opr. K 2 40 Homera Iliada. Część I. Wyd. Sołtysika. Ćwikliński. Gramatyka języka greckiego. Wyd 3 Lwów 1902. opr. K 3 40 Próchnicki. Wzory poezji i prozy Wyd 2 3. Lwów 190 opr. K 3 - Julius Ippoldt und Adolf Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galiz. Mittelschulen. I Teil. V. Klasse Lwów 1905 K 4 Zakrzewski Historia powszechna Część I. Wyd. 1-4 Kraków 1902 opr. K 2 40 Kostecki Algebra dla wyższych klas. Lwów 1902 K 4 50 Mocnik-Maryniak Geometria dla wyższych klas. Wyd 5 i 6 Lwów 1906. opr. K 4 - Wiśniowski. Zasady mineralogii i geologii Wyd. 1. i 2. Lwów 1906. K 3 Rostafiński Botanika szk. dla klas wyższych Wyd. II przerobione Kraków 1901. K 3 -	Ks. Jougan Dogmatyka szczegółowa Lwów 1901. opr. K 2 Salustius. Catilina. Wyd Sołtysika. Vergilius Wyd. Rzepińskiego Cicero in Cat I Sołtysika Samolewicz-Sołtysik Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5 7 Lwów opr. K 2 40 Fiderer Chrestom z pism Xenofonta. Wyd. 1-3. Lwów 1902. opr. K 2 40 Homera Iliada Część I. i II. Wyd. Sołtys opr. K 1 50 Herodot Wyd Scheindlera-Terlikowskiego opr. K 2 - Ćwikliński Gramatyka języka greckiego. Wyd 3. Lwów 1902. opr. K 3 40 Tarnowski i Wójcik. Wyp polskie Cz I. Wyd 3. Lwów 1902. opr. K 3 40 Julius Ippoldt u. A. Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen II Teil. VI. Klasse Lwów 1906 opr. K 4 - Zakrzewski. Hist powsz Część I. Wyd 1 4 Kraków 1902. opr. K 2 40 Cz II Wyd 1-4 Kraków 1906 opr. K 2 40 Cz. III. Kraków 1903. Wyd 1-2 opr. K 2 40 Lewicki Zar dziej Polski i kraj rusk. Wyd. 1-3 Kraków 1901 opr. K 2 - Kostecki Algebra dla wyż klas Lwów 1902. K 4 50 Mocnik-Maryniak Geom dla wyż kl Wyd 3-5. Lwów 1902 opr. K 4 - Kranz Zbiór zad matem dla klas wyższ Kraków 1905. Wyd. 1 i 2 K 3 50 Kranz Logarytmy Kraków 1900. opr. K 1 20 Petelenz Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Wyd. 1 2. Lwów 1900. opr. K 3 -	Ks Szczeklik Etyka kat Wyd 3. Tarnów 1903. opr. K 1 80 Cicero, In Catilina Wyd Sołtysika. K - 60 In Verrem IV. Wyd Jezejewskiego. Vergilius. Wyd. Rzepińskiego opr. K 1 70 Samol.-Sołtysik Gramat jez. łacińsk Wyd. 5 7 Lwów 1901. opr. K 2 40 Homera Odyssea Wyd Jezienickiego. Demostenes Wyd Wotke-Schmidt. Ćwikliński Gramatyka języka greckiego. Wyd 3. Lwów 1902. opr. K 3 40 Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika. Cz I. Wyd. 1-3 Lwów 1903 opr. K 3 30 Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 1-3 Lwów 1906 opr. K 3 60 Ippoldt u Stylo. Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galiz Mittel-schulen Część III. dla klasy VII, w druku Zakrzewski. Hist powsz Część III Kraków 1903. Wyd 1 2. opr. K 2 80 Lewicki. Zar. dziej Polski i kraj rusk. Wyd. 1-3 Kraków 1901 opr. K 2 - Dziwiński. Zasady algebry Wyd 1-2. Lwów 1898 opr. K 3 60 Mocnik-Maryniak. Geom dla wyż kl. Wyd 3-5. Lwów 1902 opr. K 4 - Kranz. Zbiór zadań matematycznych dla klas wyż. Kraków. Wyd. 1. i 2. 1905. opr. K 3 50 Kranz. Logarytmy. Kraków 1900. K 1 20 Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 3. i 4. Kraków 1906 opr. K 3 40 Tomaszewski. Chemia. Wydanie 2 4. Kraków 1906. Brosz. K - 70 Nuckowski. Początki logiki ogół 1903. opr. K 2 -	Ks Jougan Hist. kościoła katol Wyd 1. i 2. Lwów 1900 opr. K 2 - Horatius. Wyd Dolnicki i Librewski Tacitus. Wyd Staromiejski. Samolewicz-Sołtysik. Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5-7 Lwów 1901. opr. K 2 40 Platon Wyd. Lewickiego: Apologia, Kriton i Fedon. Sofokles. Wyd. Schubert-Majchrowicz: Antygona. Homera Odyssea Wyd. Jezienickiego. Ćwikliński Gramat. języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. opr. K 3 40 Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 1-3 Lwów 1906 opr. K 3 60 Goethe Hermann u. Dorothea, Iphigenie auf Tauris, Grillparzer Sappho, König Ottokars Glück und Ende Goethe u. Schiller Gedichte. Głabiński-Finkel Historia i statystyka aust-węg monarchii Wyd 1-2 Lwów 1904 opr. K 2 - Lewicki Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd 1-3. Kraków 1901. opr. K 2 - Dziwiński Zasady algebry Wyd. 1-2 Lwów 1898 opr. K 3 60 Mocnik-Maryniak. Geom dla wyż kl. Wyd 3-5. Lwów 1902 opr. K 4 - Kranz. Zbiór zadań matematycznych dla klas wyż. Kraków. Wyd. 1. i 2. 1905. opr. K 3 50 Kranz. Logarytmy. Kraków 1900. K 1 20 Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla wyż. klas szkół średn. Wyd. 3. i 4. Kraków 1906. opr. K 3 40 Lindner-Kulczyński. Wykład psychologii. Kraków 1895. (Nowe wyd. w druku). opr. K 2 - Ks. Pechnik. Zarys psych. Lwów 1895. opr. K 2 -

